

CHARLES
DE FOUCAULD
I LA POBRESA
EVANGÈLICA

JORDI GIRÓ

QUADERNS

fin

CHARLES DE FOUCAULD I LA POBRESA EVANGÈLICA

JORDI GIRÓ

FUNDACIÓ JOAN MARAGALL

FUNDACIÓ JOAN MARAGALL
CRISTIANISME I CULTURA

Editorial Claret

Jordi Giró i París (Tarragona, 1962) és doctor en filosofia i ciències de l'educació per la Universitat de Barcelona. Ha estat professor de religió i agregat de filosofia en Instituts d'Ensenyament Secundari durant més de vint anys i professor de diverses matèries universitàries de filosofia pràctica des de 1991. Ha estat, a més, professor visitant en universitats estrangeres. Els seus camps de recerca giren al voltant de les relacions entre el cristianisme i el món contemporani, i és un especialista del pensament catòlic català dels anys trenta del segle xx. La seva tesi doctoral va ser guardonada amb el premi Duran i Bas de l'Institut d'Estudis Catalans l'any 1992, i fou publicada el 1995 amb el títol *El pensament polític de Carles Cardó i Jacques Maritain*. Ha publicat diversos llibres i nombrosos articles especialitzats, entre els quals destacarem *Els homes són i les coses passen. Maurici Serrahima i Bofill (1902-1979), un filòsof-literat del segle XX* (2004) i *El catalanisme del Dr. Carles Cardó. Un referent històric per a la construcció plurinacional de les Espanyes* (2001). És membre d'una de les comunitats que segueixen l'espiritualitat de Charles de Foucauld, la Comunitat de Jesús, i juntament amb la seva esposa, són responsables per l'àrea lingüística catalana de la Unió Sodalitat, la primera associació fundada per Charles de Foucauld, continuada per Louis Massignon i dirigida actualment per Jean-François Six.

© Jordi Giró i París

Fundació Joan Maragall (Cristianisme i Cultura)
València, 244, 2n – 08007 Barcelona

Primera edició: juny del 2009

© Editorial Claret, SLU
Roger de Llúria, 5 – 08010 Barcelona
Tel.: 933 010 062 – Fax: 933 174 830
www.claret.cat – editorial@claret.cat

Imprès a Agpograf

ISBN 978-84-9846-299-9

Dipòsit legal: B-23.348-2009

ÍNDEX

PÒRTIC	5
1. ITINERARI ESPIRITUAL: LA HISTÒRIA D'UNA CONVERSIÓ QUE DURA TOTA LA VIDA	8
1.1. 1858-1880: la infantesa i la joventut	8
1.2. 1881-1886: el descobriment de l'Àfrica i de l'islam: la recerca religiosa	12
1.3. 1886-1900: la Trapa i Natzaret	15
1.4. 1901-1916: el sacerdoci, Beni-Abbès, Tamanrasset	23
2. L'ESPIRITUALITAT DE NATZARET	30
2.1. La primera descoberta de Déu: la seva grandesa	30
2.2. La imitació de Jesús en tot: el darrer lloc	31
2.3. La segona descoberta de Déu: la seva pobresa. La vida de Natzaret	31
2.4. Fer la voluntat del Pare	34
2.5. Déu parla a través dels esdeveniments: l'abandó confiat	35
2.6. Portar Déu enmig dels homes: l'Eucaristia	36
2.7. La Visitació: el símbol del seu mètode evangelitzador	36
2.8. Predicar amb l'exemple	37
2.9. L'amistat: a vosaltres us he dit amics... ..	38
2.10. Com Priscil·la i Àquila: fer-se tot a tots	39
2.11. Ser salvador amb Jesús: la coredepmció	40
BIBLIOGRAFIA	43

PÒRTIC

El text que presentem en aquest quadern s'emmarca en un cicle organitzat per la Fundació Joan Maragall sobre mestres que han marcat l'espiritualitat cristiana. En aquest cicle es van llegir conferències sobre sant Antoni i els pares del desert, sant Benet i l'espiritualitat benedictina, el mestre Eckhart i la mística dominicana, sant Francesc d'Assís i el franciscanisme, Gregori Palamàs i l'hesicasme, sant Ignasi de Loiola i l'espiritualitat jesuítica, santa Teresa de Jesús i sant Joan de la Creu i la mística carmelitana, Søren Kierkegaard i la paradoxa cristiana i Charles de Foucauld i la pobresa evangèlica.

El present quadern és el tercer en què es publiquen aportacions al cicle: el primer, titulat *Mestres espirituals cristians* (Quaderns Joan Maragall, 82), recull les conferències de Josep Torné, Josep M. Rambla i Francesc Torralba sobre sant Antoni, sant Ignasi i Søren Kierkegaard; el segon, escrit per Agustí Borrell, és el titulat *Santa Teresa de Jesús i sant Joan de la Creu: mestres de l'espiritualitat carmelitana* (Quaderns Joan Maragall, 83); ara publiquem el text sobre Charles de Foucauld, sobre la seva trajectòria vital i les seves aportacions a l'espiritualitat.

FUNDACIÓ JOAN MARAGALL

Per parlar de l'espiritualitat de Charles de Foucauld ens és essencial abordar la seva evolució personal. Si presentéssim els trets fonamentals de la proposta espiritual de Foucauld —coneguda habitualment com l'espiritualitat de Natzaret— amb independència del seu itinerari¹ de conversió, es desdibuixaria el sentit més pregon de la seva originalitat: volent imitar la pobresa evangèlica va ser conduït a descobrir la presència de Déu en les relacions humanes enmig de la vida quotidiana. I, per això, començarem per atansar-nos a la seva biografia i acabarem per precisar aquells elements definitoris de l'estil foucauldian de vida cristiana que se'n desprenen com una conseqüència natural. Charles fou un militar aristocràtic conquerit per amor i desarmat per la creu de Jesús. Aquesta és la icona que esdevindrà la seva identificació més familiar: una creu vermella empeltada en un cor igualment rogenç, el lema del qual és *Iesus Caritas*. Com molt bé podem imaginar, un soldat no canvia les seves armes de guerra per unes armes de caritat en dos dies. Heus aquí les armes incruentes de Jesús de Natzaret que van seduir Charles:

Els mitjans dels quals se serveix al pessebre, a Natzaret i a la Creu són: pobresa, abjecció, humiliació, abandonament, persecució, sofriment, creu: heus aquí les nostres armes, les del nostre espòs diví, que ens demana de deixar que la seva vida continuï en nosaltres [...]. Seguim aquest model únic i estarem segurs de fer un gran bé, ja que, des d'aleshores, no som nosaltres que vivim en Ell, sinó Ell que viu en

1. La idea no és meua. Aquesta, com moltes altres de les explicacions utilitzades en aquesta presentació, les dec al mestratge de Jean-François Six, continuador de Louis Massignon i autor d'un dels millors llibres per acostar-se a Charles de Foucauld: Jean-François Six, *Carlos de Foucauld. Itinerario espiritual*, Barcelona, Herder, 1978. D'aquest llibre, Six n'acaba de fer una nova versió reescrita després de cinquanta anys de recerques, i que encara no ha estat traduïda del francès, en la qual aprofundeix i reelabora alguns aspectes essencials de l'obra: Jean-François Six, *Charles de Foucauld autrement*, París, Desclée de Brouwer, 2008. Cf. també Jean-François Six, *Le grand rêve de Charles de Foucauld et Louis Massignon*, París, Albin Michel, 2008, nascut de la preparació de la revisió citada, en què analitza amb detall les relacions d'amistat entre Charles de Foucauld i Louis Massignon.

nosaltres; els nostres actes no són uns actes nostres, humans i miserables, sinó els seus divinament eficaços.²

Charles anirà madurant decididament una vocació de seguiment radical de Jesús de camí cap a la seva conversió definitiva. A partir de la imitació de la pobresa de Crist anirà transformant progressivament els seus rígids ideals inicials per una concepció de l'acollida fraterna de l'altre cada cop més gratuïta i més adaptada a les circumstàncies de la vida quotidiana, i és per això que he titulat la primera part d'aquest quadern: «Itinerari espiritual: la història d'una conversió que dura tota la vida».

1. ITINERARI ESPIRITUAL: LA HISTÒRIA D'UNA CONVERSIÓ QUE DURA TOTA LA VIDA

1.1. 1858-1880: *la infantesa i la joventut*

Charles de Foucauld neix el 15 de setembre de 1858 a Estrasburg (França), en el si d'una tradició familiar militar i aristocràtica.³ Té una germana, Maria, més petita. Tant el pare com la mare moren el mateix any, el 1864,⁴ i així Charles esdevé orfe als sis anys. Els nens són recollits per l'avi matern, el coronel Morlet. Entre el 1867 i el 1969, passa agradablement els estius amb la seva cosina Maria, vuit anys més gran que ell, persona càlida i afectuosa, que tindrà un rol determinant en la seva vida de fe posterior. La guerra francoprussiana (Alsàcia-Lorena esdevenen alemanyes) obliga la família, a conseqüència de la seva nacionalitat francesa, a desplaçar-se a Nancy el 1871. A la mort dels pares s'hi suma, doncs, ja de molt jove, la imposició del desplaçament forçat i de l'emigració. És l'inici d'un itinerari vital que podem identificar com una experiència de desarrelament i de separació del que més estimava, que esdevindrà amb el temps un tret definitori del seu caràcter d'home aventurer i àvid de grans horitzons, lliure de lligams constrenyedors, i del seu itinerari espiritual.

2. Carta a Mons. Guérin del 15 de gener de 1908, citada a: PETITE SŒUR ANNIE DE JÉSUS, *Charles de Foucauld. Sur les pas de Jésus de Nazareth*, París, Nouvelle Cité, 2001, p. 120. Les traduccions són nostres.

3. Fill de Francesc Eduard de Foucauld i Isabel de Baudet de Monet, els quals pertanyien a famílies riques aristocràtiques.

4. La mare mor el 13 de març de 1864 i el pare mor el 9 d'agost. També la seva àvia paterna mor de sobte davant d'ell, d'una crisi cardíaca, el mateix any.

Entre el 1871 i el 1876 realitza els seus estudis secundaris a Nancy i després als jesuïtes de París. La seva formació autodidàctica li va desencadenar una passió per la lectura dels autors lliurepensadors del segle XVIII, que el va portar a l'agnosticisme. Serà no creient —agnòstic— durant dotze anys.⁵ Esdevé un alumne problemàtic i amb mal comportament, però aconsegueix, malgrat la desídia, entrar a l'escola militar de Saint Cyr el 1876.⁶ La disciplina l'avorreix i s'allunya cada cop més de la fe fins a perdre-la. Malgrat sentir-se distant de la rutina castrense, el 1878 esdevé alumne de l'escola de cavalleria de Samur,⁷ tot just després de la mort del seu avi. Aquesta nova separació definitiva acaba de desarrelar-lo dels lligams afectius familiars i el deixa en una espècie d'estat d'indigència íntima, inversament proporcional a la fortuna econòmica que li llega. Hem de comprendre bé que Charles és un noi ric, cultivat i sensible, que alhora que restarà profundament afectat pel buit afectiu que li deixa la mort o l'allunyament dels seus, desenvolupa una fèrria resiliència davant dels cops de la vida. Aquest desig íntim d'enyorança de la relació afectiva explica l'origen del sentit de la importància cabdal que per a ell van tenir sempre les relacions d'amistat i alhora el seu desig indòmit de llibertat. La «pobresa» humana que sent en l'absència dels seus serà una de les claus de comprensió de la seva espiritualitat posterior: la tendra i íntima relació d'amor amb el seu *Seigneur Jésus Bien-Aimé* (Molt Estimad Senyor Jesús) i una explicació del seu mètode d'evangelització basat en els lligams d'amistat. Com un reflex de l'amistat amb Jesús, la relació d'amor als altres es basa en la importància de la trobada amb ells en el moment present, i es desenvolupa en un ampli sentit de donació personal des de la llibertat. Com si es revoltés en contra del buit i de l'abandó que experimenta, esplaia la seva joventut vivint tan intensament com pot la seva llibertat mundana i es dedica a dilapidar la gran fortuna que ha heretat a la mort de l'avi. És destinat a la guarnició de Sézanne i de Pont-à-Mousson, on, amb el seu amic el marquès de Vallebrosa, porta una vida dissipada i lleugera que, malgrat tot, no satisfà les seves ànsies més pregonas.

5. «Des dels quinze o setze anys, tota fe havia desaparegut en mi: els textos que llegia amb avidesa havien produït aquest efecte; no seguiria cap doctrina filosòfica, ja que no en trobava cap de prou sòlidament fonamentada, restava en el dubte complet, allunyat sobretot de la fe catòlica, diversos dogmes de la qual, des del meu punt de vista, xocaven profundament amb la raó» (carta a H. Duveyrier, del 21 de febrer de 1892; citada a: PETITE SŒUR ANNIE DE JÉSUS, *Charles de Foucauld. Sur les pas de Jésus de Nazareth*, op. cit., p. 21).

6. El 30 d'octubre de 1876.

7. Hi ingressa el 3 de febrer de 1878.

Quan després de la conversió de 1886 reflexionarà sobre aquests anys, donarà a l'estat erràtic d'insatisfacció que sentia un valor particular: dirà que l'estat de tristesa que sentia era com un *do de Déu*:

Em fèieu sentir una tristesa profunda, un buit dolorós, una tristesa que mai no havia experimentat fins aleshores... i em tornava cada vespre quan em trobava sol en el meu apartament... Em tenia mut i aclapat durant el que s'anomenen festes; jo n'organitzava, però, arribat el moment, les passava en un mutisme, un fàstic i un avorriment infinits... Vós em donàveu aquesta vaga inquietud d'una mala consciència, que per més adormida que estigués no havia pas mort del tot i amb això n'hi havia prou per a posar-me en un malestar que amargava la meva vida... mai més no he sentit aquesta tristesa, aquest malestar, aquesta inquietud com llavors, Déu meu; això era, doncs, un do vostre.⁸

Hom acostuma a atribuir a aquest període de la vida de Charles i al seu estat de buit un sentit negatiu i passatger. Es tractaria no d'una característica fonamental de la personalitat de Foucauld, ni del seu itinerari biogràfic, sinó simplement com d'una mena de pecat de joventut eixelebrada —i per això excusable en tant que superficial i primerenc—, però que, de fet, no tocaria el més íntim de Charles. Aquest suposat Charles, profund i espiritual, que estaria per sota dels excessos agnòstics de joventut, afloraria amb la conversió i canviaria la seva lleugeresa de la nit al dia, com si s'hagués operat en ell una transformació total i immediata, com si la visita de Déu eradiqués en nosaltres qualsevol ombra de dubte o vacil·lació. (Seguint la mateixa idea, no seria tot agnosticisme, tot ateisme, doncs, segons aquesta interpretació, una mera circumstància de juvenesa superficial?)

Però això no és així. Ni l'agnosticisme és superficial ni la conversió és un regirament radical que capgira les coses cap per avall, sinó el desencadenament d'una progressiva transformació de la pròpia vida, en la seva totalitat, a la llum de l'amor. Jean-François Six⁹ dona una interpretació molt

8. CHARLES DE FOUCAULD, «Recés a Natzarét», a: *Ecrits espirituals*, Barcelona, Proa, 1996, p. 81.

9. Jean-François SIX, *Carlos de Foucauld. Itinerario espiritual*, op. cit., 1978; íd., *Una luz en la noche*, Madrid, San Pablo, 1996; íd., «Une sainteté de nuit. Thérèse de Lisieux et Charles de Foucauld», *Christus*, núm. 172 (octubre de 1996), pp. 429-436. Six situa Charles de Foucauld i Teresa de Lisieux en la mateixa «espiritualitat», ben propers ambdós al diàleg amb els no creients o amb els creients d'altres religions.

suggerent d'aquest moment de Charles i de com aquest mateix estat, el buit i «la nit», es perllongaran durant tot el seu itinerari espiritual:

Aquests dos éssers [Charles de Foucauld i Teresa de Lisieux] diuen als cristians d'avui que la fe segons el Déu de Jesucrist no és una reafirmació de força que reacciona davant de l'esporguiment, sinó una acceptació confiada dels camins nocturns que aquesta fe no pot deixar de transitar, amb la pregària adreçada al Pare: vull creure; crec, però augmenta la meua fe. I els agnòstics d'avui tenen necessitat d'aquest primer testimoni, de cristians que gosin caminar entre els dubtes i les incerteses, que, amb ells, mirin cara a cara «la nit del no-res» i invitin d'aquesta manera a l'esperança.¹⁰

Durant dotze anys, Foucauld participa de l'agnosticisme modern d'una manera explícita; i és aquest estat de dubte i d'increença de qui *vol creure* —que continua efectivament després de la seva conversió— el que fa de Foucauld un model d'espiritualitat il·luminadora per a l'actualitat: ser creient és *voler creure*, ser de pas per la nit, i no pas establir-se reposadament en les certituds.¹¹

El malestar constant a la recerca d'una vocació pròpia, que l'acompanyarà tota la vida, el desig mai no sadollat de voler alguna cosa diversa i plena: heus aquí el do que ens permet d'anar-nos conformant a la voluntat del Déu que ha escollit de ser pobre. Creure no és un pas que es franqueja en un dia, en una giragonsa de funambulista, sinó un estat espiritual de camí, de pas pel desert, d'àrdua recerca, que a mesura que posa en qüestió les nostres forces, que ens arrabassa les nostres seguretats, ens manifesta alhora la nostra petitesa i l'amor incondicional de Déu. I Déu es fa present precisament allí on suposem que ha «desaparegut», en el cor de la nostra tristesa i del nostre buit, i fins i tot en el cor de la seva negació, a través dels nostres desigs irrefrenables, allà on no hi ha res més que una ànsia de totalitat desorientada que es manifesta de manera indirecta i, sovint, a través d'excessos de tot tipus.

Petite Sœur Annie ho expressa així:

No hi ha en aquesta convicció [el buit dolorós com a do de Déu] una paraula per al nostre temps? Es parla sovint d'absència de Déu... Doncs no és aquí, justa-

10. Jean-François SIX, «Une sainteté de nuit. Thérèse de Lisieux et Charles de Foucauld», art. cit., p. 436.

11. Vegeu el capítol final de: Jean-François SIX, *Carlos de Foucauld. Itinerario espiritual*, op. cit., pp. 301 i ss., i els altres dos treballs indicats a la n. 9.

ment, on tot sembla dir-nos que és absent? No resta pas misteriosament present tant en el cor d'aquell que el refusa com en el del que l'adora? [...] ¿Donar compres de la nostra fe avui no seria donar testimoniatge a través de la nostra vida, al cor dels deserts del món, d'aquesta incomprendible tendresa de Déu per tothom, sobretot per aquell que és abandonat, per l'exclòs, aquell del qual hom desespera?¹²

1.2. 1881-1886: el descobriment de l'Àfrica i de l'islam: la recerca religiosa

Amb vint-i-dos anys, el 1881, és enviat a Sétif (Algèria). Hi va amb una amistançada, Mimi, de la qual diu que és la seva esposa. Els seus superiors no ho toleren, el sancionen i l'emplacen a canviar disciplinadament d'actitud, però Charles manté orgullosament el seu desafiament a la institució i als bons costums (el seu lema és: «Jamais en arrière!»)¹³ i prefereix abandonar momentàniament l'exèrcit. Poc després, el seu regiment és enviat al front. Assabentat d'aquest fet per la premsa, reingressa immediatament i passa a la primera línia de combat. Aquesta aventura militar el transforma. La deixadesa i la dispersió anteriors es capgiren com un mitjó. Els seus companys no se'n saben avenir: es mostra capaç de ser disciplinat, d'arris-car-se, de ser solidari amb els companys i els soldats que són sota el seu comandament. A més, resta fascinat pel món àrab i pel desert.

Foucauld és un militar a l'estil dels herois homèrics, un aristòcrata de la guerra del tipus que Sorel descriu en el llibre *Reflexions sur la violence*, o a l'estil del superhome nietzschian, àvid de sensacions fortes, el qual necessita posar-se en situació de risc. Aquesta característica, tan distinta, per exemple, d'altres grans sants més sedentaris, com Thomas Moore, per qui la prudència, l'humor i l'ús de la raó van ser sempre fonamentals, és un tret característic de la seva espiritualitat de frontera i de la voluntat d'anar fins als llocs més recòndits de la terra. És un home d'extrems, a l'estil d'altres sants de «Companyia», com Ignasi de Loiola o Francesc Xavier.

El fascina el paisatge, el desert, i, de l'estrebada, en sortirà amb un desig profund de conèixer més encara aquest món que s'acaba d'obrir davant dels seus ulls. Descobreix sobretot la religiositat islàmica, que el situa de nou enfront de la transcendència. Alguns dels eixos de la seva espiritualitat recorden de prop algunes de les manifestacions de la fe islàmica, i m'aven-

12. PETITE SŒUR ANNIE DE JÉSUS, *Charles de Foucauld. Sur les pas de Jésus de Nazareth*, op. cit., p. 25.

13. «Mai fer-se enrere!»

turo a dir que, en la distància, estaran profundament amarades d'aquest xoc; per exemple, el fet de voler Déu sobre tot i de reconèixer-ne la seva dissimilitud amb les criatures (*Allah akbar*, 'Déu és gran!') i el sentit de l'abandó confiat a la voluntat de Déu (*islam*, 'submissió a Déu').¹⁴

Uns mesos més tard torna a abandonar l'exèrcit, aquest cop de manera definitiva, per preparar un viatge de descoberta d'aquestes terres que l'atreuen irresistiblement. Realitza un viatge al Marroc entre 1883 i 1884 disfressat de jueu, i viu a la seva pell els prejudicis ètnics i una gran pobresa. En acabar escriu un llibre d'aquest viatge: *Reconnaissance au Maroc*.¹⁵ Aquesta aventura li val la Medalla d'Or de la Societat Francesa de Geografia i la fama.

Cal recordar que el Marroc era un país prohibit als europeus. Del viatge, n'extreu el sentit de la disciplina per aconseguir un ideal, l'amistat amb els marroquins i una admiració profunda per la religiositat musulmana i pel sentit de l'hospitalitat. Els seus grans ideals, els desigs d'aventura i de grandesa,¹⁶ reben un fort trasbals en aquest viatge. Després de les morts familiars i de l'emigració a Nancy, és la primera experiència de pobresa radical imposada —no pas volguda— per les circumstàncies.¹⁷ Espia en terra estranya, la seva vida és en mans d'aquells que l'acullen. Els seus hostes, tant jueus com musulmans, el descobreixen diverses vegades, però l'obligació sagrada de l'hospitalitat que practiquen li salva la vida. Aquesta grandesa i

14. Sobre aquest descobriment de l'islam, vegeu Jean-François SIX, *Carlos de Foucauld. Itinerario espiritual*, op. cit., pp. 42-43.

15. Cal notar que el sentit del títol de l'obra remet a un viatge de reconeixement, a una «descoberta» geogràfica, però també al reconeixement com a «gratitud» al país i a les persones que ha conegut i a les vivències que Charles ha experimentat durant la seva estada al Marroc. M'ha servit molt la conferència —inèdita— de Jacques Levrat «La *Reconnaissance au Maroc* dans l'itinéraire personnel de Charles de Foucauld», impartida al congrés «Images du Maroc pré-colonial (1830-1912)» (12 i 13 d'abril de 2001, Université Sidi Mohamed Ben Abdellah, Fes [Marroc]).

16. No hem d'oblidar que Foucauld pertany a un context colonial. Aquest fet ha estat sovint remarcat com un aspecte important a tenir en compte per situar bé algunes de les seves expressions.

17. «Arriba a Algèria en situació de poder, amb un exèrcit conqueridor, i només podrà penetrar al Marroc sota l'aparença d'un pobre, d'un jueu menyspreat.» Durant gairebé un any, del juny del 1883 al maig del 1884, farà una experiència molt dura de la pobresa i del menyspreu social, cosa que no havia experimentat mai fins aleshores. L'explorador Duveyrier, amic seu, dirà durant aquest viatge: «Ha fet i mantingut força més que un vot de pobresa i de misèria» (cf. PETITE SŒUR ANNIE DE JÉSUS, *Charles de Foucauld. Sur les pas de Jésus de Nazareth*, op. cit., p. 29).

aquesta generositat amb què es troba el colpeixen profundament.¹⁸ També l'escenari de la pregària musulmana i la presència constant de Déu i de la religió l'afecten i li fan reconsiderar les seves prevencions de cara a la religió. Escriurà:

L'islam ha produït en mi un capgirament profund [...]. La visió d'aquesta fe, d'aquestes ànimes que viuen en la presència continuada de Déu, m'ha fet entreveure alguna cosa més gran, més vertadera que les ocupacions mundanes. M'he posat a estudiar l'islam, després la Bíblia.¹⁹

Aquest inici de conversió és ben interessant per al nostre món actual, en un extrem tan embadalit per l'exotisme i pel relativisme sincrètic fàcil, i, en un altre, tan preocupat i a la defensiva davant del multiculturalisme i el diàleg entre les cultures. Des d'un fons de dotze anys d'agnosticisme construït amb lectures autodidàctiques i a través de l'ambient cientista de l'època, en surt una recerca profunda de sentit religiós en la trobada de l'altre o en la descoberta d'aquell que no és pas com jo.²⁰ Jo hi veig una imatge o una metàfora del nostre temps: descobrir l'Altre, amb majúscules, descobrir Déu, a través de la trobada amb l'altre, en minúscula. La trobada amb aquell home o dona que no és creient, o que tot i ser creient no és ni de la meua cultura, ni del meu medi habitual, esdevé una teofania, un lloc privilegiat de manifestació de Déu. El que li passà a Foucauld, la seva vida, no sembla ben bé una guia per al nostre moment històric? És gràcies a la descoberta de l'islam que Foucauld es posà en marxa vers «el religiós». Per contraposició, per contrast, és cert, però també pel testimoni de la vida d'aquells amb qui es trobà. Tant Foucauld com Louis Massignon, cèlebre islamòleg i amic i deixeble de Charles, pertanyen a aquesta classe d'homes extraordinaris convertits al catolicisme pel descobriment de l'islam o per contacte amb ell. És tam-

18. És el sentit d'acollida que també impacta profundament Louis Massignon. Vegeu Louis MASSIGNON, *L'Hospitalité sacrée*, París, Nouvelle Cité, 1987; íd., *Parole donnée*, París, Union Générale d'Éditions, 1962; Jacques KERYELL, *Jardin Donné. Louis Massignon à la recherche de l'Absolu*, París, Saint Paul, 1993; Pierre ROALVE, *Louis Massignon et l'Islam*, Damas, Institut Français de Damas, 1993.

19. Carra a Henry de Casrries, del 8 de juliol del 1901, citada a: PETITE SŒUR ANNIE DE JÉSUS, *Charles de Foucauld. Sur les pas de Jésus de Nazareth*, op. cit., pp. 29-30.

20. Com l'obra de Levinas, per exemple. Jean-François Six desenvolupa una aplicació pràctica d'aquest principi en la mediació. Cf. Jean-François SIX, *Le temps des médiateurs*, París, Seuil, 1992, i íd., *Dinámica de la mediación*, Barcelona, Paidós, 1997.

bé en aquest sentit que són rabiosament actuals! No ens pot passar alguna cosa de semblant a nosaltres? ¿No hauríem de saber aprofitar el repte que representa l'acollida d'altres religions com una oportunitat per descobrir-nos nosaltres mateixos tot descobrint-los a ells? Redescobrir-nos descobrint-los?

De fet, sense aquesta *reconnaissance*, sense l'agraïment que implica, la resta de la vocació i de l'espiritualitat de Charles de Foucauld resta sense sentit. Tota la seva vida serà un desig de retorn al Marroc per evangelitzar amb la vida i no pas amb les paraules. Predicar amb l'exemple, fent present Déu enmig de persones no cristianes, amb un profund respecte per elles, sense renunciar a les diferències, sense menystenir-ne la profunditat ni l'alteritat. Penseu en el revolucionari del cas: estem al final del segle XIX, fa més d'un segle, i per tant ben lluny encara del Concili Vaticà II. Petite Sœur Annie diu: «Així no són pas els cristians sinó els creients, fills d'Abraham ells també, els que han desvetllat en el cor de Charles la inquietud religiosa. Misterioses solidaritats de les quals només Déu coneix el secret.»²¹

1.3. 1886-1900: La Trapa i Natzaret

Entre 1885 i 1886 torna a Alger i s'enamora de Margueritte, la filla d'un geògraf, el comandant Titre, que l'ajudava a organitzar les notes preses durant el viatge per redactar la versió final de *Reconnaissance au Maroc*. La seva família, però, el convenç que trenqui la relació. Torna a París i s'instal·la prop de la seva cosina Maria, Mme. de Bondy. La família l'acull sense retreure-li res, sense fer-li preguntes, ni insistir-hi. Charles busca un sentit a la seva vida, mentre la bondat de la seva cosina, la profunda pietat manifestada en l'acollida amable que li dispensa en silenci, l'influeix poderosament. És així com decideix conèixer millor el catolicisme. Maria li aconsella d'anar a veure l'Abbé Huvelin. Quan Charles li demana classes de catolicisme, Huvelin el convida (l'obliga?) a agenollar-se en el seu confessional. Serà el «gest» determinant de la seva conversió. Heus aquí les dues grans influències que configuren el desplegament de l'espiritualitat foucauldiana: l'exemple silenciós de Maria de Bondy i l'acompanyament de Huvelin.²² No es tracta ni de llibres ni de grans recerques intel·lectuals, sinó

21. PETITE SŒUR ANNIE DE JÉSUS, *Charles de Foucauld. Sur les pas de Jésus de Nazareth*, op. cit., p. 31.

22. Vegeu el cap. II, «El Desierto de Dios», de l'obra: Jean-François SIX, *Carlos de Foucauld. Itinerario espiritual*, op. cit., pp. 39 i ss.

de trobades personals i d'esdeveniments quotidians:²³ Déu se'ns fa present en l'altre, ens surt a trobar a través de l'altre, en un gest inesperat que el manifesta.

Vegem el relat que Charles en fa:

Per quines estratagemes, Déu de bondat, us heu donat a conèixer a mi? De quines marrades us heu servit? Per quins suaus i forts mitjans exteriors? Per quina colla de circumstàncies sorprenents en què totes s'han aplegat per impulsar-me cap a vós, solitud inesperada, emocions, malalties d'éssers estimats, ardorosos sentiments del cor, retorn a París com a conseqüència d'un esdeveniment sorprenent!... I quines gràcies interiors! Aquesta necessitat de solitud, de recolliment, de piadoses lectures, la necessitat d'anar a les vostres esglésies, jo que no creia en vós, aquest nequit de l'ànima, aquesta angoixa, aquesta recerca de la veritat, aquesta pregària: «Déu meu, si existiu, feu-m'ho conèixer!»! Tot això era la vostra obra, Déu meu, solament la vostra obra... Una bella ànima us secundava, però per mitjà del seu silenci, la seva dolçor, la seva bondat, la seva perfecció... ella es deixava veure, era bona i escampava el seu perfum atractiu, però no actuava! Vós, Jesús meu, salvador meu, ho fèieu tot, tant dins com fora!... M'havíeu atret a la virtut per la bellesa d'una ànima, en la qual la virtut m'havia semblat tan bella, que, irrevocablement, havia encisat el meu cor... Vós em vau atreure a la veritat per la bellesa d'aquesta mateixa ànima. Em vau fer aleshores quatre gràcies: la primera fou inspirar-me aquest pensament: «Ja que aquesta ànima és tan intel·ligent, la religió en què creu tan fermament no pot ser una bogeria, com jo penso»; la segona fou inspirar-me aquest altre pensament: «Ja que aquesta religió no és pas una follia, potser hi pot haver a dins la veritat, ja que no existeix en cap altre lloc de la terra ni dins de cap sistema filosòfic»; la tercera fou dir-me: «Estudiem, doncs, aquesta religió: agafem un professor de religió catòlica, un sacerdot instruït i mirem què és i si cal creure el que ella diu»; la quarta fou la gràcia incomparable d'adreçar-me per a rebre aquestes lliçons de religió al pare Huvelin... Fent-me entrar en el seu confessional, un dels darrers dies del mes d'octubre, crec que entre el 27 i el 30, vós vau concedir-me tots els béns, Déu meu: si hi ha alegria al cel a la vista d'un pecador que es converteix, n'hi hagué sens dubte quan vaig entrar en aquest confessional! [...] [V]aig demanar lliçons de religió: ell em va fer agenollar i confessar-me i m'envià a com-

23. «Las grandes influencias que han dirigido la evolución espiritual de Carlos de Foucauld han sido mediaciones concretas: personas, acontecimientos. El trabajo esencial de conversión o de búsqueda de la vocación no se cumple por los libros. Carlos de Foucauld es, ciertamente, un hombre muy práctico, para quien las mejores ocasiones de descubrimiento consisten en experiencias y encuentros cotidianos» (*ibid.*, pp. 74-75).

bregar tot seguit... No puc deixar de plorar pensant-hi i no vull pas impedir el meu vessament de llàgrimes, són tan justes, Déu meu: Quin doll de llàgrimes haurien de vessar els meus ulls tot recordant aquelles misericòrdies! [...]

Aquell tendre i creixent amor per vós, Senyor Jesús meu, aquell gust de la pregària, aquella fe en la vostra paraula, aquell sentiment profund del deure de l'almoïna, el desig d'imitar-vos, aquella paraula del pare Huvelin en un sermó que «Vós havíeu talment escollit el darrer lloc, que mai ningú no us l'havia pres», tan inviolablement gravada en la meua ànima, aquella set d'oferir-vos el més gran sacrifici que em fos possible fer-vos deixant per sempre una família que feia tota la meua felicitat i marxant-ne molt lluny a viure i a morir... Aquella recerca d'una vida conforme a la vostra, en la qual jo pogués compartir completament la vostra abjecció, la vostra pobresa, el vostre humil treball, el vostre anorreament, la vostra obscuritat.²⁴

En la seva conversió influeix poderosament, per tant, l'exemple de la seva cosina Maria i l'acompanyament —en el llenguatge de l'època, la «direcció espiritual»— d'un home excepcional, l'Abbé Huvelin. Veiem aquí, a través de la relació amb Maria de Bondy, la descoberta del sentit inicial de predicar amb l'exemple: no pas de paraula, sinó a través d'una presència amorosa que no s'amaga de la seva opció religiosa pregona. Manifestar Déu amb gestos, amb dolcesa, amb l'acollida respectuosa de l'altre, essent un reflex de la presència i de l'acollida i de l'amor de Déu.²⁵ No es predica amb el que hom diu, sinó amb el que hom és. La influència de Maria va continuar al llarg de tota la vida. Es van escriure unes vuit-centes cartes, va finançar-li els projectes i va gestionar els permisos necessaris per dur-los a la pràctica.

De Huvelin, n'extraurà el tacte i el respecte en l'acompanyament del moment de l'altre, la cura amb la qual hem de tractar-lo: no forçar mai l'obra de Déu en el procés biogràfic de l'altre i la seva manifestació en ell. Sovint s'ha considerat que el gest de Huvelin de confessar Charles i la resposta de Foucauld són una acceptació d'obediència al servei d'una conversió radical, de la nit al dia, com ja hem comentat. Malgrat aquest innegable *coup de foudre* o caiguda del cavall, a l'estil de la conversió de sant Pau, cal veure-hi més aviat, per les indicacions de Foucauld mateix, el desencadenant d'una acceptació progressiva:

24. CHARLES DE FOUCAULD, «Recés a Natzaret», a: *Ecrits espirituals*, op. cit., pp. 84-86.

25. De l'influx de Maria, en traurà també la seva devoció al Sagrat Cor de Jesús.

En els inicis, la fe tingué força obstacles a vèncer: jo, que havia dubrat tant, no vaig pas creure-ho tot en un dia: tan aviat els miracles de l'evangeli em semblaven increïbles, com volia barrejar passatges de l'Alcorà a les meves pregàries. Però la gràcia divina i els consells del meu confessor dissipaven aquests núvols.²⁶

Per això, no hauríem de cedir a la temptació de creure en una excessiva representació teatral d'estampeta, que encobriria el veritable sentit de la conversió progressiva d'un home agnòstic que, com diu l'estranya pregària que repetia llavors («Déu meu, si existiu, feu-m'ho conèixer»), demana insistentment de creure. Vol creure!

Foucauld se sent com el fill pròdig, com un «perdut» que ha estat acollit a la casa del Pare, sense cap retret i sense haver de donar compte pel passat. Reconeix biogràficament en l'acollida de Maria i en l'acompanyament de Huvelin l'acció gratuïta del perdó del pare de la paràbola, i, tot seguit, i també a través d'ells, reconeix en Jesús la missió envers els més allunyats: «El Fill de l'home ha vingut a buscar i salvar allò que s'havia perdut» (Lc 19,10). Ell no n'ha estat un, d'aquests? Acollit per l'amor incansable d'aquell Bon Pastor que sempre cerca l'ovella perduda, brolla en Charles un sentit pregon d'agraïment i de confiança, i, com Magdalena, el fet de sentir-se perdonat l'impulsa a retornar-li a Déu l'acollida incondicional rebuda. Per això, es proposa estimar fins a l'extrem, fixant-se més en l'ésser estimat que no pas en les seves incapacitats, mancances o febleses: «Quan s'estima, hom s'oblida de si mateix i pensa en el que s'estima. Pensar incessantment que s'és indigne d'amor no és pas estimar.»²⁷ Charles experimenta, doncs, la centralitat d'aquest amor inalterable, constant, independent de les actituds dels homes, en el qual es pot confiar sempre. Per dir-ho així: s'enamorarà d'aquest amor i no voldrà res més que lliurar-s'hi sense reserves, i s'hi abandonarà.

A aquest eix vertebrador de la seva espiritualitat —a saber: l'abandó confiat en les mans amoroses del Pare— hi hem de sumar l'ideal de la pobresa evangèlica. Per poder salvar els més allunyats, els perduts, per estar al seu costat, per estimar-los, Jesús es farà un d'ells; s'hi solidaritzarà de tal manera que cap d'ells pugui sentir-s'hi distant. Per això ocuparà el darrer lloc,

26. Carta a Henry de Castries del 14 d'agost de 1901, citada a: Michel LAFON, *Vivre Nazareth aujourd'hui*, París, Fayard, 1985, p. 8.

27. Carta a Louis Massignon, citada a: PETITE SŒUR ANNIE DE JÉSUS, *Charles de Foucauld. Sur les pas de Jésus de Nazareth*, op. cit., p. 31.

i prendrà la condició d'esclau i morirà en la creu. Aquesta solidaritat de Jesús amb els pobres va trasbalsar Charles de Foucauld fins al moll de l'os. Va restar fascinat per la pobresa de Jesús i el va voler imitar obsessivament fins al més petit detall. Tanmateix, l'experimentació —ben paulina— que la petitesa i la pobresa són la major riquesa és el fruit d'una llarga conversió: d'un itinerari de conversió que durarà tota la vida. Foucauld canvia inicialment la *grandeur* del militar colonitzador per una *grandeur* encara més atraient: el seguiment incondicional del Déu que, amb prou feines, acaba de descobrir. Per això dirà: «Tan aviat com vaig creure que hi havia un Déu, vaig comprendre que no podia fer altra cosa que viure per Ell: la meua vocació religiosa data de la mateixa hora que la meua fe: Déu és tan gran, hi ha una tal diferència entre Déu i tot el que no és Ell...»²⁸

Els grans reptes i els grans ideals són la seva «debilitat». Hi podem retrobar el ressò de la passió de sant Francesc d'Assís, també militar com ell, que no volia servir el servent, sinó el Senyor. I a aquest seguiment s'hi lliurarà amb la mateixa passió boja i amb el mateix extremisme que a la dissipació quan era jove i al treball científic durant el viatge al Marroc o durant les campanyes militars. De fet, continuarà fent tota la vida les coses més característiques del seu ofici de militar i d'explorador, com viatges, estudis del terreny, coneixement de la població, construccions... Aquest detall ha fet que sovint es descontextualitzés la figura de Charles, tot mostrant com a extraordinari, en realitat, el que és la vida normal, habitual, d'un soldat de primera línia, d'un científic que és alhora un home d'acció. Ha canviat l'objecte de la seva dedicació vital, certament, però encara és molt lluny de comprendre, en aquest moment de l'itinerari, el sentit veritable de la *kenosi* de Crist. La radicalitat dels seus ideals d'imitació de Jesús hauran de passar per un llarg camí fins a convertir-se realment en la font d'una espiritualitat nova.

Després de la conversió, vol recuperar el temps perdut. Té pressa. No pot ser d'altra manera. Vol entrar en una congregació religiosa per imitar Jesús, el Model Únic,²⁹ al màxim. El primer efecte de l'amor, segons Charles, és la imitació. Tal com ja hem vist, una reflexió de Huvelin sobre el darrer lloc de Jesús el va impressionar de tal manera que esdevindrà la seva obses-

28. Carta a Henry de Castries del 14 d'agost de 1901, citada a: Michel LAFON, *Vivre Nazareth aujourd'hui*, op. cit., p. 8.

29. L'escrit que precedeix el Directori Reglament porta per títol «El nostre model», i es tracta d'una col·lecció de citacions escollides de l'evangeli que pinten un retrat de Jesús amb la finalitat de poder-lo imitar degudament. Cf. CHARLES DE FOUCAULD, «El nostre model», a: *Ecrits Spirituels*, op. cit., pp. 143-158.

sió, que no és altra que imitar en tot Jesús en el seu darrer lloc: «[A]quella paraula del pare Huvelin en un sermó que “Vós havíeu talment escollit el darrer lloc, que mai ningú no us l’havia pres”, tan inviolablement gravada en la meua ànima.»³⁰ El 1888 fa una peregrinació a Terra Santa que serà decisiva. Huvelin, gran coneixedor de la psicologia de les persones que dirigeix i acompanya, impulsa l’explorador i home d’acció Foucauld a fer una nova *reconnaissance*, però ara, en lloc d’anar al Marroc, anirà a Terra Santa, per tal de «tocar» Jesús. Torna profundament impressionat per la pobresa que hi ha trobat i en particular per l’«existència humil i obscura del diví obrer de Natzaret». De les passejades pels carrers de Natzaret, en neix la seva vocació més íntima, el seguiment de Jesús, fins i tot en els menors detalls, en la seva vida oculta de Natzaret; vol seguir Jesús en la seva «condició d’artesà perdut en l’abjecció i l’obscuritat». Aquesta afirmació és, sens dubte, una exageració hiperbòlica de la condició de Jesús a Natzaret, influïda per la mala consideració social que tenia a l’època el treball manual, cosa que els estudiosos de Foucauld ja han fet notar diverses vegades. La humilitat de Déu, l’abaixament, el que en els actuals tractats de cristologia s’anomena la *kenosi*,³¹ primer en les paraules de Huvelin però després viscut i explorat a Terra Santa, ens revelen el misteri més gran, que Charles contempla com el més fonamental i radical de la seva descoberta cristiana de Déu. Demana insistentment a Déu poder participar en «totes les tristeses» de Jesús i acompanyar-lo en tots els seus sofriments per poder-lo «consolar».

L’atracció mística que genera en Charles aquest abaixament constant de Jesús ha estat la convicció fonamental de la seva espiritualitat: «[Jesús] va baixar amb ells i va venir a Natzaret: tota la seva vida no va fer res més que baixar, rebaixar-se tot encarnant-se, rebaixar-se tot fent-se un nen, rebaixar-se tot obeïnt, rebaixar-se tot fent-se pobre, rebutjat, exiliat i torturat, tot posant-se sempre en darrer lloc.»³² I és seguint Jesús al darrer lloc que decideix ingressar l’any 1890 a la Trapa de Nostra Senyora de les Neus a Ardèche (França). Escriu el 16 de gener de 1890: «Jo no em sentia fet per imitar la vida pública en la predicació; havia d’imitar la vida amagada de l’humil i pobre obrer de Natzaret. Em semblava que res no em presentava millor aquesta vida que la Trapa.»³³ Aquesta opció és viscuda per Charles

30. CHARLES DE FOUCAULD, «Recés a Natzaret», a: *Ecrits espirituals*, op. cit., p. 85.

31. Cf., per exemple, José Ignacio GONZÁLEZ FAUS, *La Humanidad Nueva. Ensayo de cristología*, Santander, Sal Terrae, 1984, pp. 185 i ss.

32. Citat a: PETITE SŒUR ANNIE DE JÉSUS, *Charles de Foucauld. Sur les pas de Jésus de Nazareth*, op. cit., p. 48.

com una oblació i una «mort» sacrificial.³⁴ D'allí, el 1890, va anar a la Trapa del Sagrat Cor de Akbés, a Síria.³⁵ Va demanar d'anar a la trapa més pobre i s'hi estarà durant sis anys. Després anirà a Staoueli (Algèria) i a Roma. Durant aquest període llegeix i rellegeix santa Teresa de Jesús i, en menor mesura, sant Joan Crisòstom.

Però a la Trapa no hi troba el que busca. Un dia que el porten a vetllar un obrer pobre, s'adona que les estances de la Trapa són més riques que no pas la misèria que l'envolta. La pobresa dels trapencs no és suficient pel seu ideal de seguiment radical de Jesús i decideix posar en mans dels seus superiors i del P. Huvelin la conveniència de deixar l'orde per continuar el seu camí.³⁶ El 23 de gener de 1897 li dispensen els vots i el deixen lliure per seguir la seva vocació particular. Aquest mateix any, a París, professa el vots perpetus de castedat i pobresa davant del P. Huvelin i se'n va a Terra Santa altra cop, aquesta vegada a la recerca de la més perfecta imitació de Jesús. On podria imitar-lo millor que a casa seva mateix? S'instal·la com a criat de les monges clarisses de Natzaret,³⁷ on restarà fins a l'any 1900. A Natzaret hi viu gairebé com un ermità, ocupat amb petites feines de manteniment per a les monges que l'acullen, un ofici que li permet de dedicar-se tothora a la contemplació i a senzills treballs manuals, que li mostren el camí d'una vida monàstica *sui generis*.

Són d'aquesta època la major part dels escrits espirituals que es conserven d'ell: les meditacions de l'Esriptura i especialment de l'Evangelí. Cal destacar en particular el *Recés a Natzaret*, que constitueix la major part del

33. Citat a: Michel LAFON, *Vivre Nazareth aujourd'hui*, op. cit., p. 9.

34. Jean-François SIX, *Carlos de Foucauld. Itinerario espiritual*, op. cit., pp. 85 i ss.

35. L'11 de juliol de 1890.

36. La història del sentit de l'obediència incondicional als superiors i de l'estricta seguiment dels seus consells és d'una radicalitat que no s'entén fora de l'estricta voluntat de fer només el que Déu vulgui. Per Charles, Déu manifesta la seva voluntat en nosaltres a través de l'obediència, tal com Jesús fou submís als seus pares a Natzaret. L'obediència és una forma d'enterrar-se i una prova d'amor: «No nos demos vivos a nuestro Señor, pues Él ha muerto por nosotros. Démonos a Él, como Él se ha dado por nosotros, muertos, cadáveres, por la obediencia perfecta, sin reserva, la obediencia del cadáver. La obediencia es esto: el último, el más alto, el más perfecto de los grados de amor, aquel que deja de existir por sí mismo, en que nos aniquilamos, en que morimos como Jesús murió sobre la cruz y en que ponemos en manos del amado un cuerpo y un alma sin vida, sin voluntad, sin movimiento propio» (citat a: Jean-François SIX, *Carlos de Foucauld. Itinerario espiritual*, op. cit., p. 159; vegeu també les pp. 130 i ss. i 159 i ss.).

37. El 10 de març de 1897.

volum d'escrits que tenim traduïts en català. Aquesta època és d'una se-
quedat i d'una aridesa espiritual tan grans, que Charles utilitzarà per pre-
gar l'escriptura com un medi de concentració davant la dispersió i la sen-
sació d'absurd que l'embarga. Dialoga amb Jesús, li parla i, el que és més
interessant, fa que Jesús li parli, tot posant-se ben bé en el lloc de Jesús
mateix, interpretant-lo i identificant-s'hi amb una llibertat, una intimitat
i una immediatesa corprenedores. Jean-François Six diu el següent d'aquesta
experiència de Charles:

No s'indica prou fins a quin punt la vida de fe, tal com Foucauld l'ha duta du-
rant trenta anys, de la seva conversió a la seva mort, fou una llarga nit, i no pas una
mena d'exaltació sense tara, tal com alguns han pogut imaginar. A Natzaret, en el
moment que es troba finalment en el lloc i en la vocació que va buscar de manera
apassionada, escriu el 6 de juny de 1897: «Sequedat i tenebres: tot m'és penós, san-
ta comunió, pregàries, oració, tot, tot, fins i tot dir a Jesús que l'estimo. És neces-
sari que m'aferrí a la vida de fe. Si almenys sentís que Jesús m'estima! Però Ell no
em diu mai res.»³⁸

És durant aquesta espècie de llarg recés, en la nit, a recer de les claris-
ses a Natzaret, que concep el més fonamental del seu estil d'espiritualitat
missionera: els fruits de l'evangelització depenen només del grau de santedat,
del grau d'identificació amb Jesús, i no pas de les estratègies, les pla-
nificacions i els càlculs, ni de les hores invertides, perquè es tracta d'acon-
seguir la major disponibilitat possible, de tots i cadascun dels moments,
de tota la vida sencera, a la voluntat de Déu. No es tracta, doncs, de por-
tar un estat de vida determinat o d'establir un tipus d'activitat, sigui qui-
na sigui, activa o contemplativa —tant se val—, com d'aprofundir en la
disponibilitat. També és d'aquesta època la comprensió de la visitació de
Maria a la seva cosina Elisabet com a símbol del seu mètode evangelitza-
dor. Com Maria, que va visitar embarassada la seva cosina Elisabet, men-
tre portava Jesús en el seu si, també nosaltres portem Déu enmig del món,
silenciosament i callada dins nostre, en les relacions entranyables que es-
tablím amb els homes.

38. Citat a: Jean-François SIX, «Une sainteté de nuit. Thérèse de Lisieux et Charles de Foucauld», art. cit., p. 433.

1.4. 1901-1916: *el sacerdoci, Beni-Abbès, Tamanrasset*

Accepta el sacerdoci, al qual s'havia resistit per ser un estat poc pobre, i comença a concretar els seus projectes d'evangelització d'aquells que, amb un llenguatge actualment anacrònic i antipàtic, anomena «infidels de les colònies». El 9 d'agost de 1901 és ordenat sacerdot lliure de la diòcesi de Viviers (França) i rep l'autorització del bisbe per anar a Algèria amb la finalitat de passar al Marroc. Escull el Marroc pel deute de reconeixement que va contreure-hi en el viatge de 1883 i 1884, però sobretot perquè hi veu un dels llocs més abandonats i pobres del món.³⁹ El 10 de setembre de 1901 ja és a Alger i va a Beni-Abbès⁴⁰ el 28 octubre de 1901. El 8 de desembre exposa allí el Sant Sacrament i inicia una etapa d'irradiació apostòlica: primer a Beni-Abbès i després a Tamanrasset, entre els tuaregs. La seva voluntat inicial és fundar un petit ermitori amb alguns monjos que es dediquin a la contemplació, en l'adoració eucarística —segons la regla que ha ideat per als ermitans o *petits frères* del Sagrat Cor de Jesús durant la seva estada amb les clarisses a Natzaret—,⁴¹ que es mantinguin gràcies a petits treballs i que ofereixin hospitalitat a tothom, i així, en el silenci de Natzaret, irradiar la presència oculta de Jesús enmig d'ells.

Aviat el seu ideal monàstic es veu totalment desbordat pels esdeveniments. En lloc de ser un solitari dins d'un claustre, esdevindrà, a poc a poc, l'amic i el germà de tots: dels francesos, dels musulmans i dels jueus. Els veïns anomenen «La fraternitat»⁴² la casa que ha construït a Beni-Abbès, on una corrua

39. «Durant la meua joventut havia recorregut Algèria i el Marroc: al Marroc, gran com França, amb deu milions d'habitants, ni un sol capellà a l'interior. Al Sàhara algerià, set o vuit vegades França i més poblat del que es creia abans, una dotzena de missioners. Com que cap poble no em semblava tan abandonat com aquest, vaig sol·licitar i obtenir del prefecte apostòlic del Sàhara el permís d'establir-me al Sàhara algerià» (carta a Mons. Caron del 8 d'abril de 1905, citada a: PETITE SŒUR ANNIE DE JÉSUS, *Charles de Foucauld. Sur les pas de Jésus de Nazareth*, op. cit., p. 74).

40. Beni-Abbès és un enclavament estratègic a la regió. Es tracta d'un oasi que fa de cruïlla.

41. La primera versió va ser acabada el 9 de juny de 1889. Posteriorment, a partir del 1900, els anomenarà els «Petits Frères». Cf. Jean-François SIX, *Carlos de Foucauld. Itinerario espiritual*, op. cit., pp. 203 i ss. i 219 i ss.

42. «Vull acostumar tots el habitants, cristians, musulmans, jueus... a mirar-me com el seu germà, el germà universal. Comencen a anomenar la casa "La Fraternitat", cosa que em sembla molt dolç» (carta a Mme. de Bondy del 7 de gener de 1902, citada a: PETITE SŒUR ANNIE DE JÉSUS, *Charles de Foucauld. Sur les pas de Jésus de Nazareth*, op. cit., p. 75).

de gent que truca la seva porta⁴³ li fa impossible de desenvolupar els seus somnis monacals, tal com els havia imaginat a Terra Santa. Charles es deixa fer i s'adapta als esdeveniments amb una mal-leabilitat extraordinària. És conduït a posar en pràctica la màxima de sant Joan Crisòstom «No s'ha de separar el sagrament de l'altar del sagrament del germà», que l'imposarà la necessitat de dur una vida contemplativa sense murs ni clausura, o sigui, no separada del món ni dels altres, sinó, al contrari, ben enfonsada en el cor de les relacions humanes més diverses.⁴⁴ Heus aquí una de les grans intuïcions per a una nova espiritualitat: la contemplació en el món o «en el cor de les masses», com resa el títol de l'obra cèlebre de René Voillaume.⁴⁵

A Charles l'impacta la pobresa severa que troba en diversos llocs. Allà descobreix les dures condicions de l'esclavatge, a les quals reacciona alliberrant alguns esclaus i denunciant el fet a les autoritats. En relació amb això, el 1903 escriu un catecisme que titula *L'evangeli presentat als pobres negres del Sàhara*. El 1904 comença els viatges al Hoggar per conèixer els tuaregs seguint l'oportunitat que el seu amic, el general Laperrine, li proposa. Són uns viatges fatigosos amb les caravanes de camells que l'allunyen, cap al sud, cada vegada més, del seu ideal imaginat d'una vida «oculta» de Natzaret, silenciosa i sedentària, als peus del tabernacle. Tanmateix, captant admirablement l'avinentsa del que ell anomena «les circumstàncies», es deixa fer per aquests camins nous que se li presenten —que Jesús li presenta— i s'hi lliura amb una disposició total. Comença a descobrir que, en realitat, la veritable vida de Jesús a Natzaret no és altra cosa que viure Déu en les relacions d'amistat establertes amb els altres. Res de separar-se d'ells; ans al contrari, encarnar-se en la seva realitat, compartint-ne la vida quotidiana. Posa en boca de Jesús aquestes belles paraules: «És l'amor qui t'ha de recollir en mi interiorment i no l'allunyament dels meus infants. Veu-me en ells, i, com jo mateix a Natzaret, viu a prop d'ells, perdut en Déu.»⁴⁶

43. Els testimonis de les cartes són ben explícits: està desbordat perquè cada dia rep un centenar de persones.

44. «Así, la casa de Nazaret ya no es sólo la casa donde se vive, lejos de los hombres, en un "solo a solo" con Jesús, sino que es, a la vez, el lugar donde todos los hombres pueden hallar un amigo, un hermano, una casa sencilla en que todos pueden hallar a Jesús» (Jean-François SIX, *Carlos de Foucauld. Itinerario espiritual*, op. cit., p. 233).

45. «Lo paradójico en sumo grado es que el hermano Carlos desea para sí una vida monástica de separación del mundo y de recogimiento y Dios lo lleva, por la fuerza de los acontecimientos, a tener que abrirse más y más a una vida exterior» (*ibíd.*, p. 235).

46. Carnet de Beni-Abbès. Citat a: PETITE SŒUR ANNIE DE JÉSUS, *Charles de Foucauld. Sur les pas de Jésus de Nazareth*, op. cit., p. 96.

L'11 d'agost de 1905 s'instal·la a Tamanrasset. Per entendre fins on els camins de Déu l'han fet variar les seves intuïcions i el preu que n'ha de pagar, només cal prendre consciència d'una curiosa circumstància: durant sis anys no podrà dir missa, perquè no hi ha cap altre cristià amb qui celebrar-la ni li han concedit la dispensa per celebrar-la sol. Espera sempre debades companys de camí, «Petits Frères», que no arriben, i experimenta una «nit» i un desconsol molt preguos. Ell, que volia consagrar-se als peus de Jesús en la intimitat, i que es féu sacerdot per portar Déu sacramentat als pobres i als més allunyats, es veu amb la impossibilitat de celebrar el misteri de l'encarnació en la missa. Quina paradoxa tan dolorosa per a un sacerdot que pretenia contagiar Déu per irradiació al seu voltant, que volia portar-lo físicament a passejar per terres d'infidels... Però no és aquesta una manera de reblar el clau de la nova espiritualitat que s'esbossa? No és com una imperiosa manera de portar Charles vers la presència encarnada de Déu en els altres? Utilitzant una metàfora ben actual podríem dir que Charles imaginava d'antuvi una evangelització a l'estil d'una «contaminació radioactiva» des de fora, a partir del nucli atòmic enriquit, Jesús Eucaristia. Plantant el tabernacle al mig d'una població, la seva presència silenciosa acabaria per infiltrar-se i impregnar-ho tot. I que, per la pròpia dinàmica de la seva situació, es va deixar portar cap a una altra concepció, per dir-ho així, «antinuclear», cap a una concepció de contagi de «l'energia» espiritual no invasiva, i que des de dintre estant, en la trobada amb l'altre, la comparteix, tot potenciant-la i confonent-s'hi.

Charles s'adona que, com Jesús va fer a Natzaret, per estar al costat dels «més allunyats» s'ha d'encarnar en el poble tuareg i esdevenir-ne un més. Li cal ser de nou Jesús i alhora tuareg per atansar-los a Jesús i suscitar-ne el coneixement, tot fent de pont entre ells. Amb el nostre llenguatge actual diríem que per poder inculturar la fe en un poble cal adoptar-ne plenament la cultura. I per aconseguir-ho, no sols aprendrà la llengua, sinó que emprendre una labor científica impecable: la realització d'un diccionari *tamacheq-francès*,⁴⁷ la transcripció de poemes —com un antropòleg de camp— i la traducció de l'Evangelí i de fragments de l'Antic Testament. Comprèn lúcidament que la conversió dels tuareg no es produirà immediatament

47. «La evangelización de este pueblo no puede hacerse sino haciéndose miembro del mismo y de su cultura propia, con lo que inicia lo que será su obra literaria más conocida y valiosa: el *Léxico tamacheq-francés*, en el que se ve obligado a trabajar largas jornadas de muchas horas» (CARLOS DE FOUCAULD, *Obras espirituales. Antología de textos* [selecció d'Antonio Ramos Estaún], Madrid, San Pablo, 1998, p. 16).

(arriba a dir que calen fins i tot segles!) i pren la posició de qui desbrossa la terra,⁴⁸ de qui només la prepara abans de sembrar-hi la llavor; esdevé el gra de blat que ha de morir per donar molt de fruit, de qui deixa la collita per a altres continuadors i renuncia, d'entrada, a veure qualsevol recompensa del seu esforç. De fet, i malgrat que li costa d'acceptar-ho (tal com ho mostren expressions com ara «Fa deu anys que dic missa a Tamanrasset i ni un sol convertit!»),⁴⁹ renuncia a veure la conversió d'alguns dels seus estimats tuaregs i posa l'accent en la seva pròpia conversió. Davant la manca de conversions, es produeix una forta evolució del seu pensament.⁵⁰ Si bé no és a les nostres mans convertir els altres (perquè és Déu qui converteix i no nosaltres), el nostre deure és convertir-nos nosaltres mateixos a imitació de Jesús i lliurar-nos, com el gra de blat que mor per donar fruit (Jn 12,24).⁵¹

Durant l'hivern de 1907 i 1908, experimenta una extrema debilitat: deprimat, mal alimentat, amb falta de son, sol, amb la sensació que no arriben mai els companys esperats i d'haver fracassat absolutament, cau malalt greument. No és una paradoxa, a més, que l'avenç en la islamització dels tuaregs sigui contemporània del testimoniatge de Foucauld? Ni tan sols pot celebrar l'eucaristia la nit de Nadal... Gràcies a la solidaritat dels amics tuaregs, que recullen llet de cabra per les contradres, i en un moment de forta

48. Usa el mot *défricher*, paraula francesa que es tradueix en català també per esbancar, esbrollar o emprar, i que està associada amb totes aquelles accions prèvies necessàries que preparen un camp per explotar-lo agrícolament de manera eficaç. Les accions prèvies a la sembra i a la recol·lecció.

49. Expressió que data de 1915. Vegeu el darrer capítol de: Jean-François SIX, *Carlos de Foucauld. Itinerario espiritual*, op. cit., p. 311.

50. «A pesar de que en esa época carece de los instrumentos teológicos que pudieran acompañar esta evolución, el hermano Carlos va desplazando la ansiedad y el protagonismo del estilo de evangelización de la primera etapa, por una inmersión y un abandono crecientes en el misterio de Dios» (CARLOS DE FOUCAULD, *Obras espirituales. Antología de textos*, op. cit., p. 19).

51. «Hago todo lo que puedo para tener compañeros. El medio de tenerlos es, a mi vez, santificarme en silencio, como Jesús en Nazaret, en la más profunda oscuridad.»

»Es un tema que se repite sin cesar en fray Carlos. Si no le llega un compañero, es que no es aún lo bastante santo: "Si no tengo compañeros, es que no los merezco. Ruegue por mi conversión y, cuando yo sea más fervoroso, más fiel, tendré compañeros... Todo lo que pido es mi conversión, a fin de no ser, por mis infidelidades, un obstáculo a los designios misericordiosos de Dios" [...]. "Para tener hermanos, es menester que yo sea mejor, me convierta, muera, como el grano de trigo, que, si no muere, permanece solo"» (Jean-François SIX, *Carlos de Foucauld. Itinerario espiritual*, op. cit., pp. 238-239; les citacions de Charles són datades entre 1902 i 1904).

sequera a la zona, se salva *in extremis*. El més curiós del cas és que serà en el fracàs més absolut de les seves pretensions evangelitzadores que finalment esdevé el que volia: ser pobre entre els pobres. Passa d'heroi, militar o ascètic, però portant sempre ell la iniciativa, a necessitar els altres. D'una mentalitat de «conquesta», ja sigui militar o espiritual, evoluciona vers una honesta amistat i una sincera acollida de l'altre —del que és Altre!—, que se'n imposa per la seva irreductibilitat. De fet, han estat els tuaregs qui l'han ajudat a fer el que alguns dels estudiosos de Foucauld anomenen la segona conversió de Charles.⁵² Jean-François Six proposa, en el seu darrer llibre, una lectura molt interessant d'aquest moment: Charles descobreix que és Jesús mateix qui l'acull a ell, és Crist mateix qui ve a trobar-lo a través de les accions caritatives dels tuaregs.

No pot deixar de veure en ells [en els tuaregs que l'ajuden a sobreviure] a Jesús mateix: a Jesús que ve a salvar-lo com a moribund que és. Els veu esdevinguts Jesús, tot i que són musulmans i que el veuen a ell com un infidel, fins i tot si és una mena de *marabout* (sant), fins i tot si és bo envers ells. Escriu a Huvelin el 17 de setembre la seva doble dificultat: «Em deixo absorbir pel que faig o en meditacions (imaginacions que no foragito prou de pressa) i no trobo prou a Jesús que està aquí»; «No veig prou Jesús en tots els homes». Jesús se li imposa a través de l'acte d'aquests pobres que el salven. Ja no es tracta de si cal referir-se primer a l'Hòstia o als homes, prioritats que intenta, amb tota la seva bona voluntat, d'identificar amb Jesús-Hòstia i alhora amb els altres que troba, sinó que és Jesús qui esdevé ara el primer, qui se li dona en el que podríem anomenar «el sagrament del germà», a través d'aquests Ell mateix (Jesús) que són els pobres, aquests pobres que han estat, envers Foucauld, «bons» com ho és Jesús. És una gràcia sorprenent que Jesús li fa. En el moment de la seva ordenació el 1901, va veure que havia d'anar vers els més abandonats per oferir-los el Banquet eucarístic, i donar-los Jesús Resuscitat. Charles de Foucauld se n'adona prou bé, en aquest gener de 1908, que són aquests «abandonats» qui, de retorn, són ara per a ell «Jesús», la Seva presència que Ell li dona en la solitud, la Seva vida donada en aliment per Ell a les portes de la mort.⁵³

S'ha invertit, doncs, l'esquema: no es tracta tant d'imitar Jesús fins al més petit detall per esdevenir el rostre viu del Crist per als altres, els allu-

52. *Ibid.*, p. 17.

53. *Íd.*, *Charles de Foucauld autrement*, op. cir., pp. 251-252.

nyats, els perduts, cosa que conserva encara un sentit paternalista de superioritat, sinó que es tracta de veure en ells Jesús mateix que ve cap a nosaltres i ens acull, a nosaltres, a través d'ells i en ells. És Déu, l'Altre amb majúscula, qui es fa present en l'altre i m'acull en aquest gest que faig d'obertura cap a ell. En la meua acollida de l'altre hi ha el secret de la descoberta de l'Altre, de Déu mateix. És la sacramentalitat de la trobada, la teofania de Mambré. És Déu qui ens visita a través de la trobada amb l'altre.

I és precisament en aquest moment que present, amb una intuïció extraordinària, la importància dels laics per a l'evangelització. Així, el 1909 neix el seu darrer projecte: la fundació d'una associació (exactament d'una *sodalité* en paraules eclesiàstiques) de laics, religiosos i preveres, tots junts, que anomenarà la Unió de Germans i Germanes del Sagrat Cor de Jesús. Aquell mateix any torna a França, on es troba amb Louis Massignon, el qual esdevindrà el principal continuador de la seva obra. Aconsegueix l'aprovació del Directori de la Unió de Germans i Germanes del Sagrat Cor de Jesús per a l'Evangelització dels Pobles Infidels i recull les adhesions dels primers membres. Hi treballarà fins a la mort, el 1916. Llavors té quaranta-sis adeptes. El sentit que intueix per a l'associació queda molt clar en aquesta carta a Joseph Hours:

Tal com dieu, els mons eclesiàstic i laic s'ignoren de tal manera que el primer no pot pas ajudar l'altre. És cert que al costat dels capellans són necessaris Priscil·les i Àquiles (el matrimoni col·laborador de sant Pau) que vegin aquells que el capellà no veu, que penetrin on ell no pot penetrar, que vagin vers aquells que el defugen, que evangelitzin a través d'un contacte benefactor, una bondat desbordant sobre tots, un afecte sempre disposat a donar-se, un bon exemple que atregui aquells que giren l'esquena al capellà i han pres l'opció de ser-li hostils [...]. Tot cristià ha de ser, doncs, un apòstol; no és un consell, sinó un manament, el manament de la caritat.

Ésser apòstol, per quins mitjans? Per aquells que Déu posa a la seva disposició: els capellans tenen els seus superiors que els diuen el que han de fer. Els laics han de ser apòstols envers tots aquells que estiguin al seu abast: els seus parents i els seus amics primer, però no pas únicament ells; la caritat no és estreta, sinó que abraça tots aquells que abraça el cor de Jesús. Per quins mitjans? Pels millors tenint en compte aquells als quals s'adrecen: amb tots aquells amb els quals es relacionen, sense excepció, per la bondat, la tendresa, l'afecte fraternal, l'exemple de la virtut, per la humilitat i la dolçor que sempre atrauen, tan cristianes; amb alguns sense dir-los mai una sola paraula sobre Déu ni sobre la religió, tenint paciència tal com Déu té paciència, essent bons tal com Déu és bo, estimant, essent un germà

tendre i que prega per ells; amb alguns altres parlant de Déu en la mesura que si-
guin capaços de rebre-ho; per l'estudi de la religió tan aviat com pensin en cercar
la veritat [...]. Sobretot veure en tot ésser humà un germà..., veure en tot ésser humà
una criatura de Déu, una ànima redimida per la sang de Jesús, una ànima estima-
da de Jesús, una ànima que hem d'estimar com ens estimem nosaltres mateixos i
per la salvació de la qual hem de treballar. Bandejar lluny de nosaltres tot esperit
militant [...]. Que en són, de diferents, la manera de fer i de parlar de Jesús i l'es-
perit militant: en aquells que no són cristians o són mals cristians hi veuen enemics
que cal combatre en lloc de veure-hi germans malalts que ens cal curar; ferits cai-
guts a la vora del camí pels quals cal ser els bons samaritans.⁵⁴

Entre 1911 i 1913, Charles és a Tamanrasset, dedicat als tuaregs. Fa di-
versos viatges a França, on porta Ouksem, un jove tuareg, perquè aprengui
in situ tècniques d'agricultura i conegui l'estil de vida francès. Els dos dar-
rers anys, a partir de 1914, es troba involucrat en la Primera Guerra Mun-
dial. No abandonarà els seus amics malgrat el perill que corre. Construeix
un refugi per aixoplugar els habitants de Tamanrasset en cas d'atac, anomenat el *bordj*, i s'hi trasllada a viure. El dia 1 de desembre de 1916 un grup
de rebels senusites assalten el *bordj* i retenen Charles com a hostatge. Du-
rant el captiveri, Charles és vigilat per un noi de quinze anys. Aquell ma-
teix dia, davant l'arribada d'altres soldats, el noi es posa nerviós i el mata
d'un tret al cap. Unes hores abans havia escrit a Maria, la seva cosina,
aquesta carta que de manera premonitòria parla de l'anorreament, viscut fins
a l'escreix en la seva mort d'unes hores després, com del mitjà més adient
per donar fruit, com el gra de blat de l'evangeli:

El nostre anorreament és el mitjà més poderós que tenim d'unir-nos a Jesús i
fer el bé a les ànimes; és el que sant Joan de la Creu repeteix gairebé a cada línia.
Quan podem patir i estimar, podem molt; podem tant com es pugui en aquest món:
sentim que patim, però no pas sempre sentim que estimem, i això és un gran pa-
timent afegit! Però sabem que volem estimar, i voler estimar és estimar.⁵⁵

54. Carta a Joseph Hours del 3 de maig de 1912, citada a: PETITE SŒUR ANNIE DE JÉSUS, *Charles de Foucauld. Sur les pas de Jésus de Nazareth*, op. cit., pp. 114-115.

55. Carta a Mme. de Bondy de l'1 de desembre de 1916, citada a: PETITE SŒUR ANNIE DE JÉSUS, *Charles de Foucauld. Sur les pas de Jésus de Nazareth*, op. cit., p. 133.

2. L'ESPIRITUALITAT DE NATZARET

Ja hem precisat, de fet, els grans eixos de la seva espiritualitat a través de l'itinerari espiritual. Un itinerari que passa per una primera redescoberta de Déu, de la seva grandesa, i que es materialitza en la imitació de Jesús, el Model Únic, en tot i especialment en el darrer lloc, que és el que ha escollit Jesús. Això porta a una segona i definitiva descoberta de Déu: la seva pobresa, el símbol de la qual és la vida de Natzaret. Imitar Jesús en la vida oculta de Natzaret és la manera que Foucauld es proposa de fer la voluntat del Pare, voluntat que se'ns manifesta concretament a través dels esdeveniments (en el que ens passa Déu ens parla), i particularment en l'acompanyament, en el qual hem de saber acollir la veu de Déu mateix. La finalitat de tota vocació cristiana de seguiment de Crist no és altra que portar Déu enmig dels homes, i això es fa a través d'una renovada devoció a l'Eucaristia: Jesús es lliura sencer als homes i es fa aliment per a la salvació de tot home i tota dona. El símbol del seu mètode evangelitzador, que consisteix a predicar amb l'exemple i l'amistat sincera, és la Visitació: dur Jesús als homes, com Maria feu amb la seva cosina Elisabet. I fer-ho a l'estil de sant Pau, que compartia la missió amb Priscil·la i Àquila: fer-se tot a tots, per ser de nou salvadors amb Jesús.

En aquesta segona part del text voldria donar-li la paraula sobretot a Charles de Foucauld i oferir al lector algunes mostres dels seus escrits per recordar el fonamental de la seva opció «pel darrer lloc».

2.1. *La primera descoberta de Déu: la seva grandesa*

Charles comença a descobrir que hi pot haver alguna cosa més enllà a través de la irreductibilitat de l'altre o d'allò Altre. I en l'experiència del desert —tradicionalment el lloc de la presència de Déu—, en condicions extremes, fa la mateixa experiència que Jacob amb l'àngel: és ferit per Déu, l'Altre per excel·lència, que el desconcerta i a la grandesa del qual se sotmet. Com Jacob, quan canvia de nom i esdevé Israel, passa a reconèixer que Déu l'ha vençut, que l'ha seduït:

Tan aviat com vaig creure que hi havia un Déu, vaig comprendre que no podia fer altra ment que viure per Ell: la meva vocació religiosa data de la mateixa hora que la meva fe: Déu és tan gran i hi ha una tal diferència entre Déu i tot el que no és Déu...⁵⁶

56. Carta a Henry de Castries del 14 d'agost de 1901, extreta de: Michel LAFON, *Vivre Nazareth aujourd'hui*, op. cit., p. 8.

2.2. *La imitació de Jesús en tot: el darrer lloc*

Com Magdalena, Charles se sent perdonat, i l'amor que experimenta en aquesta acollida incondicional de Déu es manifesta en un retorn de l'amor amb la mateixa passió amb què se sent estimat. Per això, voldrà imitar Jesús en tot: la primera condició de l'amor, diu, és la imitació. El que l'impacta de Déu és que ha escollit el darrer lloc. Són paraules que Huvelin diu en un sermó i que tindrà gravades per sempre:

Ha nascut, viscut i mort en les més profundes abjeccions i els oprobis extrems, havent escollit una vegada per sempre de tal manera el darrer lloc, que ningú no ha pogut estar més baix que ell... I si ha ocupat amb tanta constància i tanta cura aquest darrer lloc és per instruir-nos i ensenyar-nos que els honors i l'estima dels homes no són res, no valen res; que no cal menysprear els qui ocupen les més baixes situacions de les més baixes condicions; que els més pobres i abjectes no han d'entristir-se de la seva baixesa: són a prop de Déu, a prop del rei de reis d'aquest món. Això és per a ensenyar-nos que la nostra manera de viure no és d'aquest món i, per tant, no hem de fer cap cas del paper que representa el món, sense aferrar-nos als oripells d'actors de teatre que demà haurem de deixar, sinó tan sols viure per al regne dels cels, el qual el Déu home veia des d'ací baix per mitjà de la visió beatífica i que nosaltres hem de tenir sempre present amb els ulls de la fe, caminant per aquest món com si no fossim d'aquest món, sense preocupació de les coses exteriors, ocupant-nos tan sols d'una cosa: contemplar, estimar el nostre Pare celestial i fer la seva voluntat.

I això Jesús ens ho ensenya des del seu naixement. Si Déu ens ha donat un esglaiador, inaudit i inefable exemple d'humilitat en venir a viure entre els homes com un més d'ells; si ha volgut, a més a més, viure entre els homes com un home menyspreat, desdenyat, per ensenyar-nos a menysprear, desdenyar, sentir desgrat de totes les grandeses humanes i tota l'estima dels homes... des del seu naixement continua instruint-nos amb el seu exemple i predicant-nos la pobresa, l'abjecció, el sofriment, la solitud, l'abandó.⁵⁷

2.3. *La segona descoberta de Déu: la seva pobresa. La vida de Natzaret*

El que a Charles trasbalsa de Déu és la seva pobresa i no pas la seva grandesa; o, si ho preferiu així, la grandesa de la pobresa. Charles descobreix que el que fa totalment Altre Déu és el misteri de la *kenosi*. En aquest

57. CHARLES DE FOUCAULD, «Recés a Natzaret», a: *Escrits espirituals*, op. cit., pp. 53-54.

sentit, és una espiritualitat ben paulina: el que ens salva de Déu no és la seva riquesa, sinó la seva pobresa. En la línia de la lectura de la primera carta als cristians de Corint (1Co 1,22-25): «[N]osaltres prediquem un Messies crucificat», en continuïtat amb l'escola carmelitana de santa Teresa i sant Joan de la Creu, Charles escriu:

Baixà amb ells, i anà a Natzaret, i els era submís (Lc 2,51). Baixà, s'enfonsà, s'humilià... va ser una vida d'humilitat. Déu, vós apareixeu com un home; home, us va fer el darrer dels homes: va ser una vida d'abjecció; va baixar fins al darrer dels darrers llocs; va baixar amb ells per viure llur vida, la vida dels pobres obrers, vivint del seu treball; la vostra vida va ser com la seva: pobresa i treball; ells vivien obscurament, vós va viure en la penombra de llur obscuritat. Vau anar a Natzaret, petita ciutat perduda, amagada a la muntanya, d'on «res de bo en pot sortir», segons es deia; això era el recés, l'allunyament del món i de les capitals; vós va viure en aquest recés... Vós els éreu submís, sotmès com un fill ho és al seu pare i a la seva mare, això era una vida de submissió, de submissió filial, obeïeu en tot el que obeïeu un bon fill.⁵⁸

La paraula «Natzaret» resumeix, doncs, aquesta idea de l'abaixament o rebaixament, de l'anorreament de Déu: s'ha encarnat a Natzaret, un lloc insignificant. Va adoptar la mateixa vida de pobresa i treball, humilitat i obscuritat, dels pobres obrers. La pobresa de Déu no és un mer accident en la biografia de Jesús, sinó la dada fonamental que permet entendre quin Déu és el que es manifesta en Jesús. Si nosaltres fóssim «rics», potents, poderosos..., què deixaríem d'entendre del nostre Déu? Què se'ns escaparia de la salvació? Vegem el «cant a la pobresa» que Charles ens proposa en aquest fragment:

Senyor Jesús meu, que se'n farà aviat, de pobre, aquell que estimant-vos amb tot el seu cor no podrà suportar de ser més ric que el seu estimat!... Senyor Jesús meu, que en serà aviat, de pobre, aquell que, pensant que tot allò que un fa a un d'aquests petits us ho fa a vós, i que tot allò que no se'ls fa tampoc no se us fa a vós; s'alleujarà de totes les misèries que té a l'abast!... Que en serà aviat, de pobre, aquell qui rebrà amb fe les vostres paraules: «Si voleu ser perfectes, veniu el que teniu i feu-ne almoïna als pobres... Feliços els pobres... El qui haurà deixat els seus béns per mi rebrà en aquest món cent vegades més i al cel la vida eterna»... i tan-

58. *Ibid.*, pp. 54-55.

res altres! Déu meu, no sé com és possible a certes ànimes veure-us pobre i roman-dre voluntàriament riques; veure's més grans que el seu mestre, que llur estimat, no voler semblar-se a vós en tot àdhuc en allò que depèn d'elles i, sobretot, en les vostres humiliacions; jo prou que vull que us estimin, Déu meu, però tanmateix crec que falta alguna cosa al seu amor, i, en tot cas, no puc concebre l'amor sense una necessitat, una necessitat imperiosa de conformitat, de semblança i, sobretot, de compartir totes les penes, totes les dificultats, totes les dureses de la vida... Ser ric, al meu aire, viure còmodament dels meus béns, quan vós heu estat pobre, escanyat, vivint penosament d'un treball dur! Jo no puc, Déu meu, no puc estimar així... «No pot ser que el servent sigui més gran que el seu amo», ni que l'esposa sigui rica quan l'espòs és pobre, quan és voluntàriament pobre, sobretot essent perfecte... [...] [Santa Teresa,] quan tornava al seu oratori i veia la creu, queia als seus peus i suplicava Jesús, despullat sobre aquesta creu, que li fes la gràcia de no tenir mai rendes i de ser així tan pobra com ell... No jutjo ningú, Déu meu, els altres són els vostres servidors i els meus germans i tan sols els he d'estimar, fer-los bé i pregar per ells; però a mi m'és impossible de comprendre l'amor sense la recerca de la semblança, l'amor sense compartir totes les penes, sense l'ardorós desig de la conformitat de la vida i sense la necessitat de compartir totes les creus.⁵⁹

Per això, farà una reflexió sobre el canvi de mentalitat que implica ser creient. Una inversió de termes que porta a veure el sofriment com la més poderosa arma d'aquest món, i sepultar-se amb Jesús, una joia. Malgrat el to que empra —ja hem analitzat com n'és, d'extremista—, no ens hauríem de confondre: Charles busca l'alegria de la donació, que és el sentit de la festa litúrgica de la Santa Creu:

Els sentits s'horroritzen del dolor, la fe el beneeix com la corona de noces que l'uneix al seu estimat, com la marxa nupcial agafats de la mà amb el seu Espòs diví... Els sentits es rebel·len contra la injúria, la fe la beneeix: *Beneïu els qui us maleeixen* (Lc 6,28), la troba merescuda ja que pensa en els seus pecats, la troba suau ja que és compartir la sort de Jesús... Els sentits són curiosos, la fe no vol conèixer res, té set de sepultar-se i voldria passar tota la seva vida immòbil als peus del sagrari... Els sentits estimen la riquesa i l'honor, la fe els té horror: *tot exalçament és detestable davant Déu* (Pr 16,15)...; *benaurats els pobres* (Lc 6,20), i ella adora la pobresa i l'abjecció amb les quals Jesús va cobrir tota la seva vida, com d'un vestit que li era inseparable... Els sentits senten horror pel sofriment, la fe el beneeix com un do de

59. *Ibid.*, pp. 127-128.

la mà de Jesús, una part de la seva creu, que ell ens digna deixar portar... Els sentits s'espanten del que ells anomenen perills, del que pot ocasionar el dolor o la mort, la fe no s'espanta de res, sap que no passarà res que Déu no vulgui: *tots els cabells del vostre cap són comptats* (Mt 10,30), i que allò que Déu voldrà serà sempre per al seu bé: «tot allò que s'esdevé és per al bé dels elegits»; així qualsevol cosa que pugui passar, pena o joia, salut o malaltia, vida o mort, la fe se n'alegra d'antuvi i no té por de res.⁶⁰

2.4. Fer la voluntat del Pare

La imitació de la vida de Natzaret implica un seguiment total i radical. Implica conformar-nos a la seva voluntat. Implica deixar els nostres desigs i la nostra inclinació per seguir estrictament, en tot, la voluntat de Déu:

Quins remordiments, si penso que és per expiar dignament *els meus pecats* que heu sofert així! *Quina emoció*, si penso que si heu patit per mi aquests turments, si els heu volgut, és també per provar-me el vostre amor, per declarar-me'l a través dels segles! *Quins remordiments* per estimar-vos tan poc! *Quins remordiments per fer tan poca penitència* dels pecats pels quals vós n'heu fet una de tan gran! *Quin desig d'estimar-vos*, en fi, al meu torn, i provar-vos el meu amor per tots els mitjans possibles!... Quins són aquests mitjans, Déu meu, com estimar-vos, com dir-vos que us estimo?

«El qui m'estima és aquell que compleix els meus manaments»... «Ningú no té un amor més gran que el qui dóna la seva vida pel qui estima»... Complir els vostres manaments, *mandata*, és a dir, no solament acomplir les ordres, sinó els consells, conformar-se als petits advertiments (i als més petits exemples, ja que, entre els vostres consells, un dels primers és imitar-vos: «Seguiu-me [Mc 1,17]... Aquell qui em segueix no camina en les tenebres»... *Us he donat exemple perquè tal com jo us ho he fet, ho feu també vosaltres* [Jn 13,15]... «El servidor és perfecte si és com el seu mestre»). *Seguir al més exactament possible tots els vostres ensenyaments i els vostres exemples mentre vivim, i morir pel vostre nom*, heus aquí el mitjà d'estimar-vos i de provar-vos que us estimem, sou vós mateix que ens ho heu dit en l'evangeli, Déu meu!⁶¹

És ben interessant comprovar en què consisteix complir la voluntat de Déu: la voluntat de Déu és acceptar alhora l'ideal i la realitat tal com és, perquè Déu l'ha volguda i permesa així:

60. *Ibid.*, p. 92.

61. *Ibid.*, p. 65.

Per una banda he de tendir sempre a l'acompliment perfecte dels vostres manaments i dels vostres consells, és a dir, a la perfecció absoluta: *Sigueu perfectes com el vostre Pare és perfecte*, per a nosaltres i per al proïsme, car això és *conformar-nos a la vostra voluntat* precedent; i al mateix temps he d'acceptar sempre, resignar-me a l'estat on em veig i on veig els altres, per miserable i indigne que sigui, per més lluny que sigui de l'ideal cercat, ja que això és *conformar-me a la vostra voluntat* subsegüent... Vós teniu aquestes dues voluntats: la primera que vol el món perfecte, la segona que el vol tal com és... Jo també, imitant-vos en tot, he de tenir aquestes dues mateixes voluntats: *voler* el món (i jo, per tant) perfecte, i és aquesta voluntat la que ha de regular els meus desigs, les meves resolucions, els meus actes, dirigir la meua vida: aquesta és *la bona voluntat*; *voler* el món tal com és, resignar-se que totes les coses en mi i en els altres siguin com són, és l'acceptació de tot, ja que tot arriba amb la vostra permissió, és la *conformitat amb la voluntat de Déu*.⁶²

2.5. Déu parla a través dels esdeveniments: *l'abandó confiat*

El que Charles vol és conformar-se al desig de Déu i, per això, esperarà que Déu parli a través dels altres i a través dels esdeveniments. El text que ha esdevingut més conegut és l'anomenada «pregària d'abandó». Es tracta d'una reconstrucció de les darreres paraules de Jesús a la Creu feta a partir de meditacions de Charles.

PREGÀRIA D'ABANDÓ

Pare, m'abandono a tu.
Fes de mi el que vulguis,
sigui el que sigui, et dono gràcies.
Estic disposat a tot,
ho accepto tot,
per tal que la teva voluntat s'acompleixi en mi
i en totes les teves criatures.
No desitjo res més, Pare.
Et confio la meua ànima,
te la dono amb tot l'amor de què soc capaç,
perquè t'estimo i necessito donar-me,
posar-me en les teves mans
sense reserves,
amb una infinita confiança.
Perquè Tu ets el meu Pare.

62. *Ibid.*, p. 42.

2.6. *Portar Déu enmig dels homes: l'Eucaristia*

L'Eucaristia i l'adoració eucarística són elements fonamentals del seu apostolat d'irradiació silenciosa. Déu és present entre els homes, s'ha lliurat a ells en el sacrifici de la missa. De fet, Déu mor per nosaltres en cada moment, per cadascú de nosaltres, i el tenim totalment present en l'Eucaristia, tan a prop com a Natzaret. L'Eucaristia és la familiaritat amb Déu.

Vós, Senyor Jesús meu, esteu en la santa eucaristia! Sou aquí, a un metre de mi, en aquest sagrari! El vostre cos, la vostra ànima, la vostra humanitat, la vostra divinitat, el vostre ésser sencer és aquí, en la seva doble natura! Que sou a prop, Déu meu! Salvador meu! Jesús meu, el meu germà, el meu espòs, el meu estimat! No éreu pas més a prop de la santa Verge durant els nou mesos que us portà en el seu si que ho sou de mi quan us poseu sobre la meva llengua en la comunió! No éreu pas més a prop de la santa Verge i de sant Josep a la cova de Betlem, a la casa de Natzaret, en la fugida a Egipte, durant tots els instants d'aquella vida divina de família, que ho sou de mi en aquest moment, i tan, tan sovint, en aquest sagrari! Santa Magdalena no era pas més a prop vostre, assegurada als vostres peus a Betània, que ho sóc jo als peus d'aquest altar! No éreu pas més a prop dels apòstols quan estàveu assegut enmig d'ells que ho sou de mi ara, Déu meu! Que en sóc, de feliç; que en sóc, de feliç; que en sóc, de feliç! [...] [S]i ens permet d'anar als seus peus, anem-hi: el profit de l'ànima, la seva glòria, és que l'estimem com més millor: estimem-lo tant com puguem, és això el que ens cal, és tot això que li cal en el temps i en l'eternitat.⁶³

2.7. *La Visitació: el símbol del seu mètode evangelitzador*

Com Maria visita a la seva cosina Elisabet i porta dintre seu Jesús, així hem d'anar cap als altres: conscients que portem Déu en nosaltres, calladament i silenciosa, fent el bé amb aquesta presència. L'Eucaristia no és tant una presència de Déu exterior a nosaltres que presentem als altres i davant de la qual ens agenollem per respecte sagrat, com un sagrament que es manifesta cada cop que partim el pa amb l'altre, igual que en la conversa dels dos deixebles camí d'Emmaús. Portem Déu en nosaltres i el donem cada cop que ens relacionem amb els altres. No prediquem de paraula amb el que diem, sinó que ho fem amb el que som, per l'exemple i per la vida:

63. *Ibid.*, pp. 69-70.

[T]é per patrona la santíssima Verge Maria en el misteri de la Visitació; la nostra mare celestial és en aquest misteri el nostre model; tal com ella santificà la casa de Joan portant-li Jesús, també nosaltres hem de portar Jesús al nostre entorn, fent créixer la seva presència eucarística deixant-lo viure en les nostres ànimes. Hem de portar-lo sobretot també entre els pobles infidels; «quan hom es ple de Jesús, és ple de caritat». Com Maria, tinguem «pressa» de compartir Jesús, el nostre tresor, amb els nostres germans infidels que no el posseeixen.⁶⁴

2.8. *Predicar amb l'exemple*

Charles de Foucauld no es va sentir mai cridat al seguiment de la vida pública de Jesús, sinó al seguiment de la vida «oculta» de Natzaret, de la vida quotidiana, per a la qual els gestos, els exemples i el respecte esdevenen les «paraules» que donen veritable significat a l'Evangelí.

Hom fa el bé, no en la mesura d'allò que es diu i d'allò que es fa, sinó en la mesura del que hom és, en la mesura de la gràcia que acompanya els nostres actes, en la mesura en què Jesús viu en nosaltres, en la mesura en què els nostres actes són actes de Jesús que actua en nosaltres i per nosaltres [...]. La primera cosa que cal fer per a ser útil a les ànimes és treballar amb totes les nostres forces i contínuament en la nostra conversió personal. [...] L'ànima fa el bé en la mesura de la seva santedat: que aquesta veritat sigui sempre davant la nostra mirada. [...] Amb llur exemple, els germans i les germanes han de ser una predicació vivent: cadascun d'ells ha de ser un model de vida evangèlica. En veure'ls, hom ha de veure allò que és la vida cristiana, el que és la religió cristiana, el que és l'Evangelí, el que és Jesús [...]. Han de ser un evangeli vivent: les persones allunyades de Jesús, i especialment els infidels, han de conèixer, sense llibre i sense paraules, l'Evangelí pel camí de llur vida. L'exemple és l'única obra exterior mitjançant la qual poden actuar sobre les ànimes del tot rebels a Jesús, que no volen ni escoltar les paraules dels seus servents ni llegir els seus llibres, ni rebre els beneficis, ni acceptar l'amistat, ni comunicar-se de cap manera amb ells. Davant d'això, tan sols hi cap l'acció per l'exemple; i aquesta acció per l'exemple, atès que és més forta que llur resistència, no crea cap mena de recel: tota aparença d'engany o de seducció resta descartada.

Que els germans i les germanes s'esforcin a ser un evangeli vivent per a tots aquells que els envolten.⁶⁵

64. *Ibid.*, p. 175.

65. *Ibid.*, pp. 190-192.

2.9. *L'amistat: a vosaltres us he dit amics...*

De la mateixa manera que Jesús ens ha considerat amics i no pas servents, el nou model d'evangelització es basarà en la centralitat de l'amistat, una amistat que trenca barreres i que s'avança, que no té falsos pudors, però que tampoc té segones intencions. Charles l'entén com un «deure» de la vida quotidiana de Natzaret:

Els deures dels germans i les germanes que no són ni sacerdots ni religiosos envers els infidels són tan més greus que poden aconseguir sovint més per a ells que els sacerdots, els religiosos i les religioses. Més que aquests, poden barrejar-se amb els infidels i establir-hi lligams d'amistat [...].

Els germans i les germanes que viuen en el món, per contra, tenen grans facilitats per establir relacions amb els infidels. Llurs ocupacions, administració, agricultura, comerç, qualsevol mena de treball, els situen, si volen, en relació continuada amb ells. D'aquestes relacions, de la caritat, de la bondat, del cor que hi aporten, poden fer néixer amistats que els donin accés a les llars familiars. Llur estat laic no inspira cap recel a propòsit de la religió. Ser casats, quan ho són, els obre portes tancades per als altres, i fa possibles relacions familiars i diàries d'amistat, d'on neix el més gran bé, i que no són compatibles amb les regles dels instituts religiosos ni amb la reserva que han de guardar els eclesiàstics.

El deure [d'ells] no és pas d'instruir els infidels sobre la religió cristiana, d'acabar llur conversió, sinó de preparar-la, fent-se estimar per ells, fent canviar llurs prejudicis envers llur vida, fent-los conèixer més amb les accions que amb les paraules la moral cristiana; ben disposar-los, guanyar llur confiança, l'afecte, l'amistat familiar [...]. Que els germans i les germanes preguin pels infidels de la pròpia localitat, especialment pels més hostils, els malalts, els agonitzants. Que els donin sants exemples. Que siguin bons per a tots. És la bondat la que, fent-los estimar, farà que segueixin llurs exemples. Que coneguin els infidels de la localitat i del veïnat [...], que s'hi barregin; que guanyin l'estima, la confiança, l'afecció, que se'n facin amics, recordant que, per a ser estimat, el millor mitjà és estimar-se un mateix.⁶⁶

Aquesta manera de «barrejar-se» amb els que no són creients no és simplement un mètode estratègic per inserir-se salvant les resistències dels «infidels de les colònies», sinó una forma d'estar, un estil de presència pública del testimoniatge, un «deure» que és extrapolable i necessari a tot ar-

66. *Ibid.*, pp. 205-206.

reu. Avançant-se al cèlebre llibre de l'*abbé* Godin, que més tard diria que França és un país de missió, Charles de Foucauld escriu a Joseph Hours el 1909 el sentit d'aquest estil d'evangelització que pretén donar a conèixer i contagiar a través de la Unió:

Cal ser, a França, tan missioner com en països infidels, i aquesta és l'obra que hem de fer tots, eclesiàstics i laics, homes i dones. Fem-ho i busquem altres que s'hi adhereixin i ho facin com nosaltres.⁶⁷

2.10. *Com Priscil·la i Àquila: fer-se tot a tots*

El model d'evangelització que representa el centre de l'associació que va fundar, la Unió de Germans i Germanes del Sagrat Cor de Jesús, Unió Solidarité, el constitueix la col·laboració, en pla d'igualtat, entre sacerdots, religiosos i laics, a l'estil de la col·laboració de Pau amb un matrimoni: Priscil·la i Àquila. Com sant Pau, espera, somnia i desitja que siguin moltes les famílies que facin de les seves ocupacions de feina una oportunitat per a la trobada amb l'altre:

Una de les coses més útils per a la conversió dels infidels de les colònies és establir-hi nombroses famílies, veritablement cristianes, que tinguin la voluntat de fer, tot dedicant-se als treballs de cada dia, l'ofici de missioners laics, com Priscil·la i Àquila, els quals, fabricant tendes, treballaven amb sant Pau en la conversió dels pagans. Quina benedicció per a les colònies que tenen infidels que vinguin a establir-s'hi les Priscil·les i els Àquiles! Hi ha tantes famílies que hi fixen llur estada per tal de trobar-hi un creixement de béns materials! N'hi haurà també que s'hi estableixin pel bé espiritual de les ànimes, per la conversió dels germans, amb la certesa de trobar llur pròpia santificació en una obra tan santa i de compartir la corona de Priscil·la i Àquila?⁶⁸

Charles concep el matrimoni com una vocació. Dirà en una carta a Louis Massignon el 1913:

L'estat del matrimoni no és una expiació, sinó un estat sant, en el qual s'entra per un sagrament, en el qual un mateix es pot i s'ha de santificar i santificar els al-

67. Citat a: Jean-François SIX, *Charles de Foucauld autrement*, op. cit., p. 343.

68. CHARLES DE FOUCAULD, «Recés a Natzarét», a: *Ecrits spirituels*, op. cit., p. 209.

tres [...]. Quant de bé que fa un sant casat enmig del món, penetrant en tants ambients on el capellà ni tan sols pot posar els peus i penetrant-hi amb una intimitat rarament possible a un capellà!⁶⁹

I al mateix Massignon el 1912:

No sé a què us crida Déu especialment: sé molt bé a què crida a tots els creients, homes i dones, preveres i laics, celibataris i casats: a ser apòstols, apòstols per l'exemple, per la bondat, per un contacte benefactor, per un afecte que crida al retorn i que porta cap a Déu, apòstol sigui com Pau, sigui com Priscil·la i Àquila, però sempre apòstol, fent-se tot a tots per donar-los tots a Jesús... Pau, confiança, esperança.⁷⁰

2.11. *Ser salvador amb Jesús: la coredeempció*

Finalment, l'espiritualitat que proposa Charles es resumeix en aquesta idea tan poderosa com simple: per viure la fe en profunditat cal esdevenir un altre Jesús, deixar-li la nostra vida perquè torni a salvar el món a través nostre. Som coredeemptors amb Ell.

Déu meu, visqueu en mi, vós que sou en mi per mitjà de la vostra gràcia, ja que m'he confessat i he combregat avui i espero estar en gràcia; feu de mi un segon vós mateix, visqueu en mi i que ja no sigui més jo qui viu; feu que tots els meus pensaments, les meves paraules i les meves accions siguin no solament bons sinó cada vegada més perfectes, ja que la vostra voluntat antecedent és que «siguem perfectes com el vostre Pare celestial és perfecte». Feu-los assemblar cada vegada més, ser conformes cada vegada més a allò que serien els vostres pensaments, les vostres paraules i les vostres accions si vós estiguéssiu al meu lloc: (i vós sou al meu lloc, diví espòs meu, ja que vós sou en mi i jo us lliuro el meu cos i la meva ànima perquè en feu el que us plagui) [...]. Feu, doncs, els nostres pensaments, les nostres paraules, les nostres accions conformes als vostres, conformes a allò que vós faríeu, visqueu en nosaltres i que, servint-vos amb el nostre cos i la nostra ànima, que us hem lliurat sense reserves, continueu per mitjà d'ells la vostra vida i la vostra obra en aquest món, la glorificació de Déu i la salvació dels homes en la mesura en què ho heu decidit vós mateix en els vostres designis eterns, en vós, per vós i per a vós.⁷¹

69. Citat a: Jean-François SIX, *Charles de Foucauld autrement*, op. cit., p. 345.

70. *Ibid.*, p. 309.

71. CHARLES DE FOUCAULD, «Recés a Natzaret», a: *Ecrits espirituals*, op. cit., pp. 74-75.

I el sentit de l'associació que va fundar, i a la qual va donar el nom d'Unió, s'explica precisament a partir d'aquesta identificació amb Jesús, com una unitat tant amb Déu com amb el homes:

«Jo sóc en ells i vós en mi, a fi que ells siguin consumats en la unitat, i que el món conegui que vós m'heu enviat» (Jn 17,23). Aquest és l'acord, la unió, l'amor fratern que Jesús indica com la nota per la qual hom reconeix els seus deixebles. Vol que siguin u com ell és u amb el seu Pare, per substància. Els mostra la causa i el principi de llur unió i de llur amor amb la seva presència en cadascun d'ells, i per la comunió sacramental i per la gràcia: aquells que el deixen viure en ells i actuar en ells són necessàriament u. Anuncia que aquesta unió i aquest amor fratern seran el que convertirà les ànimes i les portarà a la fe.

Siguem, doncs, un sol cor i una sola ànima amb els sacerdots, els religiosos i les religioses, i treballem per la salvació de les ànimes en el lloc on ens trobem. [...] [Els germans i les germanes] han de deixar que Jesús visqui en ells, que el seu Cor visqui en tots i cadascun dels cors. Ell abraça tots els homes amb un mateix amor i vessa els seus dons sobre tots.⁷²

72. *Ibid.*, pp. 194-195.

BIBLIOGRAFIA

a) ESCRITS DE CHARLES DE FOUCAULD⁷³

- *Écrits spirituels* (a cura de René Bazin), París, 1923, amb diverses reedicions.
Trad. castellana: *Escritos espirituales*, Madrid, Studium, 1958.
- *Œuvres spirituelles*, edició integral en 15 volums, París, Nouvelle Cité, 1973 i ss. En curs de publicació.
Trad. catalana: *Escrits espirituals*, Barcelona, Proa, 1996 (Clàssics del cristianisme, 60).
Trad. castellana: *Escritos espirituales*, Salamanca, Sígueme, 1981; *Obras espirituales. Antología de textos*, Madrid, San Pablo, 1998; *Viajero en la noche. Notas de espiritualidad*, Madrid, Ciudad Nueva, 1994; *Escritos esenciales*. Santander, Sal Terrae, 2001.
- *L'Aventure de l'Amour de Dieu. 80 lettres inédites de Charles de Foucauld à Louis Massignon*, París, Seuil, 1993.
Trad. i adaptació parcial castellana: *La aventura del amor de Dios. 1901-1916. 80 cartas inéditas de Carlos de Foucauld a Luis Massignon*, Barcelona, Horeb, 1996.
A més d'aquesta correspondència disposem de la publicació de la correspondència a Henry de Castries, Abbé Huvelin, Mme. de Bondy, Gabriel Tourdes, Germans de la Trapa, etc.
- *Viaje a Marruecos*, Palma de Mallorca, José J. de Olañeta, 2001.

b) OBRES SOBRE CHARLES DE FOUCAULD

- AÏSSA, M., *El que creia Carles de Foucauld*, Barcelona, Claret, 1995.
- BARRAT, D., *Charles de Foucauld i la fraternitat*, Barcelona, Edicions 62, 1967.
- BAZIN, R., *Carlos de Foucauld, explorador de Marruecos y ermitaño en el Sahara*, s.d., Difusión, 1953.
- CHATELARD, A., *Carlos de Foucauld. El camino de Tamanrasset*, Madrid, San Pablo, 2003.

73. Les obres espirituals de Charles de Foucauld són pòstumes, i la majoria no eren destinades a ser publicades.

- DIDIER, H., *Vida de Carlos de Foucauld*, Madrid, San Pablo, 1994.
- GORRÉE, G. - CHAUVEL, G., *Misioneros que no colonizaron: Foucauld y Peyriguère*, Madrid, Zyx, 1968.
- LAFON, M., *15 días con Carlos de Foucauld*, Madrid, Ciudad Nueva, 2005.
- LEPETIT, C., *Dos bailarines en la pista*, Barcelona, Paulinas, 1980.
- MERAD, A., *Charles de Foucauld, au regard de l'Islam*, París, Du Chalet, 1975.
- PETITE SEUR ANNIE DE JESÚS, *Charles de Foucauld. Sur les pas de Jésus de Nazareth*, Montrouge, Nouvelle Cité, 2001.
- QUESNEL, R., *Carlos de Foucauld. Las etapas de una búsqueda*, Bilbao, Mensajero, 1967.
- SIX, J.-F., *Carlos de Foucauld. Itinerario espiritual*, Barcelona, Herder, 1978.
- *Vida de Charles de Foucauld*, Madrid, Taurus, 1966.
- *Le grand rêve de Charles de Foucauld et Louis Massignon*, París, Albin Michel, 2008.
- *Charles de Foucauld autrement*, París, Desclée de Brouwer, 2008.
- SUESCUN, J. M., *Carlos de Foucauld en el Sáhara, entre los tuareg*, Bilbao, Desclée de Brouwer, 1994.

c) OBRES SOBRE LA TRADICIÓ DE LES FAMÍLIES DE CHARLES DE FOUCAULD

- BORRIELLO, L., *El mensaje espiritual de Carlos de Foucauld*, Santander, Sal Terrae, 1981.
- CARRETTO, C., *Cartas del desierto*, Barcelona, Paulinas, s.d.
- *Escritos esenciales*, Santander, Sal Terrae, 2008.
- CARROUGES, M., *El padre de Foucauld y el momento actual de las fraternidades*, Barcelona, Nova Terra, 1966.
- LAFON, M., *El P. Peyriguère*, Montserrat, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1974.
- *Vivre Nazareth aujourd'hui*, París, Fayard, 1985.
- PEYRIGUÈRE, A., *El tiempo de Nazaret*, Barcelona, Nova Terra, 1967.
- *Deixeu-vos prendre per Crist*, Barcelona, Claret, 1984.
- SANZ, E., *Familias del Hno. Carlos de Foucauld*, Edim, 1998.

SPINK, K., *La crida del desert. Una biografia de la germaneta Magdeleine de Jesús*, Barcelona, Claret, 2001.

VÁZQUEZ, José Luis, *Carlos de Foucauld y la espiritualidad de Nazaret*, Madrid, BAC, 2001.

VOILLAUME, R., *En el corazón de las masas*, Madrid, Studium, 1973.

d) BIBLIOTECA DE CHARLES DE FOUCAULD (COMUNITAT DE JESÚS DE BARCELONA)

Per a més informació bibliogràfica podeu consultar el fons documental de la Comunitat de Jesús que està situat a Barcelona: <http://www.comunitatdejesus.net>.

Els diversos grups que segueixen Charles de Foucauld estan aplegats en una associació que porta per nom Associació Família Espiritual Charles de Foucauld. Més informació al web: <http://www.carlosdefoucauld.org>. D'entre aquests grups, els de llengües hispàniques publiquen una revista en castellà: *Jesus Caritas*. Hi ha un número especial, el núm. 151, de juliol de 2005, que presenta els diversos grups que han anat sorgint després de la mort de Charles. També podeu adreçar-vos a: jgirop@uoc.edu.

QUADERNS

ISBN 978-84-0846-299-9

9 788498 462999

fjm

**FUNDACIÓ
JOAN
MARAGALL**

CRISTIANISME I
CULTURA

Editorial Claret

